รายงานการวิจัย

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

Educational development plan in 21st century for academy in Phetchabun Primary Education Service Area.

พรพิมล อ่อนศรีและคณะ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2558

รหัสโครงการสัญญา

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

Educational development plan in 21st century for academy in Phetchabun Primary Education Service Area.

พรพิมล อ่อนศรี	สาขาวิชาคณิตศาสตร์
สุเทพ ธรรมะตระกูล	กลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
ฐิติกานต์ แก้ววิเศษ	สาขาวิชาภาษาไทย
	คณะครุศาสตร์

ทุดอุดหนุนโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2558

ชื่องานวิจัย แผนพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์
Educational development plan in 21st century
for academy in Phetchabun Primary Education Service Area.
ผู้วิจัย พรพิมล อ่อนศรี
สาขาวิชา คณิตศาสตร์
ผู้ร่วมวิจัย สุเทพ ธรรมะตระกูล, ฐิติกานต์ แก้ววิเศษ
สาขาวิชา จิตวิทยาและการแนะแนว, ภาษาไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ **ปีเสร็จวิจัย** 2559

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้นำเสนอแผนพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ และ2) เพื่อประเมินผลการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 พัฒนากระบวนการการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และระยะที่ 2 การประเมินกระบวนการพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก จำนวน 3 โรงเรียน ผู้บริหาร 30 คน ครู 30 คน นักเรียน 60 รวมทั้งสิ้น 120 คน ผู้วิจัยคัดเลือกสถานศึกษาโดยเจาะจง (Purposive Sampling) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ 1) วิเคราะห์การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนา โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งภาพรวม รายด้านและรายข้อ 2) วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนา

โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งภาพรวม รายด้านและรายข้อ และ 3) เปรียบเทียบความผลการทดลอง ก่อน-หลัง ใช้กระบวนการพัฒนา โดยการทดสอบค่าที (t – test)

ผลการวิจัย พบว่า

1) ผลการพัฒนากระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย มีความคาดหวังสูง ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่ นำการเปลี่ยนแปลง และมีทักษะการปฏิบัติ หลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กร โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด

2) ผลการพัฒนากระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ประกอบด้วย การเตรียมการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินตามสภาพจริง หลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด

3) ผลการพัฒนากระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหา และการจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา หลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ทักษะภาวะผู้นำขององค์กร, ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

Title Educational development plan in 21st century for academy in Phetchabun Primary Education Service Area.

Author Mrs.Pornpimon Onsri

Program Mathematics

Co – Authors Mr.Sutep Tummatragun, Miss.Titikarn Kaewviset

Program Guidance Psychology, Thai

Phetchabun Rajabhat University **Success** 2016

Abstract

This paper presents educational development plan in 21st century for academy in Phetchabun Primary Education Service Area. The objective is two aspects: 1) to improve education in the 21st century for academy in Phetchabun Primary Education Service Area. and 2) to evaluate the development of education in the 21st century for academy in Phetchabun Primary Education Service Area. How to carry out research into two phases, Phase 1 development process of education in the 21st century and Phase 2 evaluate the development process. The sample used in this study include school, large, medium, small amounts of three school and administrators, 30 teachers, 30 students, 60 in total, 120 people were recruited students by purposive sampling to data analysis methods. The statistical using computer software packages include 1) analyze the implementation of the development process, mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) and overview of the topic and item 2) analyzes satisfaction with the development process, mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) and overview and list and item. 3) compares the results before -after the development process by t – test.

The results showed that

1) The process of leadership skills development for academic administrators to compose high expectations, the ability to problems solving cooperatively, an inventive mind, the ability to read data's story, a gift for directing time and attention, leading change and practical skills. After using the process the leadership skills for academic administrators higher than before the trial in both the overall and the difference was statistically significant .05 and academic administrators were complacency with the process highest level.

2) The process of student center ability development for teacher to compose preparation for teach, learning management and authentic assessment. After using the process the student center ability for teacher higher than before the trial in both the overall and the difference was statistically significant .05 and teachers were complacency with the process highest level.

3) The process of problem solving ability development for student to compose learning by scientific method, a skills to solve problems and external circumstances to promote problem solving. After using the process the problem solving ability higher than before the trial in both the overall and the difference was statistically significant .05 and students were complacency with the process highest level.

Keywords : leadership skills, student center ability, problem solving ability

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยคำแนะนำต่างๆ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคลากรหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำรัสวิทย์ ปทุมมาศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.กานต์ อัมพานนท์ และ ดร.สุเทพ ธรรมะตระกูล ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ให้แก่ผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

พรพิมล อ่อนศรีและคณะ

31 มกราคม 2559

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ก

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ค

กิตติกรรมประกาศ..... จ

สารบัญตาราง..... ซ

สารบัญรูป..... ฌ

บทที่ 1 บทนำ..... 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 3

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย..... 4

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 5

1.5 ประโยชน์ของการวิจัย..... 6

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 7

2.1 ทักษะภาวะผู้นำ..... 7

2.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ..... 27

2.3 การคิดแก้ปัญหา..... 34

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 44

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 51

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย..... 51

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 54

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 54

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 55

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล..... 56

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 4	ผลการวิจัย	58
	4.1 ผลการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์....	60
	4.2 ผลการประเมินพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์.....	67
	4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์.....	88
บทที่ 5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	106
	5.1 สรุปผลการวิจัย.....	106
	5.2 อภิปรายผล.....	110
	5.3 ข้อเสนอแนะ.....	115
บรรณานุกรม.....		116
ภาคผนวก.....		120
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย.....	121
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ.....	124
	ภาคผนวก ค แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม.....	130
	ภาคผนวก ง แบบสอบถามการปฏิบัติงาน.....	140
	ภาคผนวก จ แบบสอบถามความพึงพอใจ.....	161
ประวัติคณะผู้วิจัย.....		176

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

4-1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (N = 30)... 67

4-2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีความคาดหวังสูงตามกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์..... 68

4-3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือตามกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์..... 69

4-4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความมีจิตมุ่งสร้างสรรค์ตามกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์..... 70

4-5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถในการแปลความหมายข้อมูลตามกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์..... 71

4-6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่ตามกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์..... 72

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4-7	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการนำการเปลี่ยนแปลงตามกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์	73
4-8	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการมีทักษะการปฏิบัติตามกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์	74
4-9	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (N = 30)	75
4-10	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเตรียมการจัดการเรียนรู้ของครูตามกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์	76
4-11	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้ของครูตามกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์	77
4-12	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการประเมินตามสภาพจริงของครูตามกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์	79

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4-13	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (N = 60).....	80
4-14	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ตามกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์.....	81
4-15	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหาตามกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์.....	82
4-16	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาตามกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์.....	86
4-17	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (N = 30).....	88
4-18	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการมีความคาดหวังสูง	89

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4-19	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ.....	90
4-20	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความมีจิตมุ่งสร้างสรรค์.....	91
4-21	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล.....	92
4-22	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่	93
4-23	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการนำการเปลี่ยนแปลง.....	94
4-24	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการมีทักษะการปฏิบัติ.....	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4-25	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (N = 30).....	96
4-26	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้.....	97
4-27	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการจัดการเรียนรู้.....	98
4-28	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการประเมินตามสภาพจริง.....	99
4-29	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (N = 60).....	100
4-30	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์.....	101

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ หน้า

4-31 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหา..... 102

4-32 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา..... 105

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่

4-1 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์..... 60

4-2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์..... 63

4-3 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์..... 65

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ไม่เพียงแต่การเตรียมความพร้อมของนักเรียนเท่านั้น ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียน

โดยครูจะต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่รู้จักกันมานานในวงการศึกษาไทย แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ รวมกับความเคยชินที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (teacher centered) มาตลอด เมื่อเป็นครูก็เคยชินกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมๆ ที่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเท่าที่ควร แต่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษานี้ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายแล้วว่า ครูทุกคนจะต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้ จึงเป็นความจำเป็นที่ครูทุกคนจะต้องให้ความสนใจกับรายละเอียดในส่วนนี้ โดยการศึกษา ทำความเข้าใจ และหาแนวทางมาใช้ในการปฏิบัติงานของตนให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดการบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุม

อย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค จากผลการนิเทศติดตามและประเมินผลความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2558 พบว่า การออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย อยู่ในระดับพอใช้ (รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558. 2558 : 44) ทั้งนี้เนื่องจากครูส่วนมากยังใช้วิธีการสอนแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอนหลายวิชา นอกจากนี้ยังมีภารกิจงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้เวลาในการเตรียมสอนไม่เพียงพอ ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนาและสนับสนุนและส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถในด้านเทคนิค ทักษะการสอนที่หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้บริหารถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำสูงคือกุญแจสำคัญไปสู่การปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืน ซึ่งนักการศึกษาทั้งหลายต่างมีความเชื่อว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะการบริหาร เป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ความสามารถและมีความเป็นมืออาชีพจึงจะเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลต่อการพัฒนาทั่วทั้งองค์กรและสามารถสร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วทุกองค์กรจะมุ่งปฏิรูปการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับและเน้นในเรื่องความรับผิดชอบในด้านต่างๆที่มีต่อผู้รับบริการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้นำยุคใหม่ที่สามารถมองภาพขององค์กรได้อย่างทะลุปรุโปร่งและชัดเจน สามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันและภาพในอนาคตที่ต้องให้ความสำคัญและต้องเปลี่ยนแปลงรวมทั้งต้องเป็นผู้นำทีมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ทักษะภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำองค์กรหรือหน่วยงานจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการบริหารงาน บริหารตนเอง และบริหารบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งเสริมให้เป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลสูง

ในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นมักจะพบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาส่วนตัว ปัญหาเกี่ยวกับการทำงานปัญหาทางสังคม เป็นต้น ผู้คิดแก้ปัญหาจะต้องศึกษาถึงสาเหตุที่มาของปัญหา ซึ่ง

จะมีลักษณะแตกต่างกัน และจะพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อจะแก้ไข การคิดหาวิธีการอาจได้มาโดยการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ การขอคำปรึกษาจากผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นมาก่อน แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการตัดสินใจนั้น ไม่ว่าเรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่ ที่อาจทำให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนไป บ่อยครั้งเราอาจมีคำตอบ มากกว่าหนึ่ง ซึ่งมักเกิดจากการเปลี่ยนรูปแบบในการคิดของตนเอง การฝึกฝนวิธีคิดแก้ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นตั้งแต่ ช่วงแรกของชีวิต จึงทำให้สามารถที่จะเห็นทางเลือกต่าง ๆ ได้ และจะทวีความยากมากขึ้นเมื่อเราเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้นไป รวมทั้งลักษณะนิสัยส่วนบุคคลก็มีส่วนสัมพันธ์กับรูปแบบทางความคิดที่จะทำให้เราพบทางเลือกใหม่และวิธีการแก้ปัญหาที่ต่างออกไปจากเดิม

การคิดแก้ปัญหา ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิดทั้งมวล การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่วุ่นวายสับสนได้เป็นอย่างดี ผู้ที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาจะสามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดและรู้จักการใช้สมองหรือเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยมความรู้ความเข้าใจในสภาพการณ์ของสังคมได้ดีอีกด้วย (Eberle and Slanish, 1996 อ้างถึงใน สุวิทย์ มูลคำ, 2547 : 15) จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2557 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. 2558 : 11) ทั้งนี้เพราะข้อสอบ O-NET จะเน้นกระบวนการคิด ซึ่งข้อสอบภายในโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนของครูจะเน้นให้นักเรียนอ่าน จด ท่องจำ ทำให้นักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ขาดกระบวนการคิดแก้ปัญหา

ด้วยเหตุผลข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญของแผนพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 วัตถุของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2.1.1 เพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2.1.2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2.1.3 เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2.2 เพื่อประเมินผลการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย

1.3.1 ด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และสอดคล้องทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

1.3.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็นผู้บริหาร 30 คน ครู 30 คน นักเรียน 60 รวมทั้งสิ้น 120 คน ผู้วิจัยคัดเลือกสถานศึกษาโดยเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3.3 ด้านตัวแปร ตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1.3.3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

1) กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา

2) กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู

3) กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

1.3.3.2 ตัวแปรตาม/ตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการพัฒนา ได้แก่

1) ทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา

2) ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู

3) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

1.3.4 ด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการทำวิจัย ตุลาคม 2557 – กันยายน 2558

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 ทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารและความสามารถในการให้ผู้อื่นยอมทำตามด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4.2 ทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความสนใจ ความถนัด และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระที่จะเรียนรู้ ทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.4.3 ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน หมายถึง การตอบสนองของบุคคลเมื่อได้เผชิญกับปัญหา จึงทำให้บุคคลต้องคิดวิธีการแก้ไขปัญหาให้ได้ผลตามที่ต้องการ

1.4.4 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะภาวะผู้นำขององค์กร ประกอบด้วย มีความคาดหวังสูง ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่ นำการเปลี่ยนแปลง และมีทักษะการปฏิบัติ

1.4.5 กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู หมายถึง กระบวนการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย การเตรียมการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินตามสภาพจริง

1.4.6 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน หมายถึง กระบวนการพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหา และการจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา

1.5 ประโยชน์ของการวิจัย

1.5.1 สถานศึกษาที่นำผลงานวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.5.2 ผู้บริหารสถานศึกษาที่นำผลงานวิจัยไปใช้มีภาวะความเป็นผู้นำ และสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ทักษะภาวะผู้นำ

2.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 การคิดแก้ปัญหา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทักษะภาวะผู้นำ

2.1.1 ความหมายของผู้นำ

การศึกษาความหมายของผู้นำที่เสนอไว้โดยนักการศึกษาผู้มีความเชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมของผู้นำ พบว่ามีการให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันดังนี้

สต๊อกดิลล์ (Stogdill, 1974 : 7) กล่าวว่า ผู้นำคือผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบ มีแรงกระตุ้นที่จะทำงานให้สำเร็จ เข้มแข็งและเพียรพยายาม กล้าได้กล้าเสีย มีความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเองและเข้าใจตนเอง พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจและการกระทำของตน พร้อมที่จะรับความรู้สึกของคนอื่น ทนต่อความคับข้องใจและความล่าช้าในการปฏิบัติงานได้

บุญช่วย ศิริเกษ (2540 : 205) สรุปความหมายของผู้นำในภาวะต่างๆ ไว้ 5 อย่าง คือ

1. ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับตำแหน่งสูงสุดในกลุ่มหรือในสำนักงานองค์การ ซึ่งเป็นผู้นำโดยตำแหน่งนั่นเอง

2. ผู้นำ คือ ผู้ที่เป็นจุดรวมของสมาชิก หมายถึง เป็นศูนย์กลางของสมาชิกในกลุ่มเป็นศูนย์รวมของความคิด ความรัก และอารมณ์

3. ผู้นำ คือ บุคคลในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มทางโครงสร้างของกลุ่ม ให้ความอบอุ่นเป็นกันเองกับสมาชิกในกลุ่ม ไวต่อการรับรู้และความรู้สึก และเน้นผลงาน ของกลุ่ม

4. ผู้นำ คือ บุคคลที่ถูกกล่าวขวัญถึงมากที่สุด คือ ถูกเอ่ยชื่อมากที่สุด ถูกเสนอชื่อมากที่สุด เรียกได้ว่าเป็นผู้นำทางสังคมมิติ หรือเป็นผู้ที่ได้คะแนนนิยมสูงสุดจากหมู่คณะนั่นเอง

5. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มดี สามารถวางแผนดำเนินงานได้ดี เร่งเร้าให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในหมู่คณะได้ ผู้อื่นยอมรับปฏิบัติตาม ด้วยความเต็มใจโดยมิได้ใช้อำนาจบังคับ

กิติมา ปรีดีดิลก (2529 : 250) ได้อธิบายไว้ว่า

ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีอิทธิพลเหนือ ผู้ตาม

ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในบุคคลหลายคนที่มีอำนาจอิทธิพล หรือ ความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมี อิทธิพลเหนือการปฏิบัติการหรือพฤติกรรมของผู้อื่น

ผู้นำ คือ ผู้ใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ ซึ่งมีอยู่ต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่ง กันและกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผู้นำ คือ ผู้สร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อที่จะก่อให้เกิดความพยายามในการดำเนินงานให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ผู้นำ คือ ผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเป็นผู้ชักจูงให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ร่วมแรงร่วมใจทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยใจสมัคร มีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นให้ได้ผลงานดียิ่ง ผู้นำ คือ ผู้ที่มีหน้าที่ควบคุม ตรวจตรา ประสานงาน วินิจฉัยสั่งการ โน้มน้าวใจ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้ทำหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด และมีประสิทธิภาพที่สุด

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2530 : 81) กล่าวว่า ผู้นำคือบุคคลที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่นในองค์การหรือหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นความคิด หรือพฤติกรรมการทำงาน

สมยศ นาวีการ (จินตนา อะทะไชย, 2544 : 11) กล่าวว่า การเป็นผู้นำเป็นกระบวนการสั่งการและการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกกลุ่ม สามารถสั่งการกิจกรรมกลุ่มได้ ต้องมีผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ถ้าไม่มีผู้ใต้บังคับบัญชาคุณสมบัติของการเป็นผู้นำจะ ไม่มีความหมาย ผู้นำสามารถใช้อิทธิพลและสั่งการที่เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539 : 44) ได้เสนอความหมายของผู้นำ (Leader) ว่าผู้นำหมายถึง บุคคลที่ทำให้องค์กรประสบความก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ โดยใช้อิทธิพลจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม นอกจากนั้นผู้นำยังมีส่วนที่ทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กรและพนักงาน รวมทั้งผู้นำที่สามารถใช้อำนาจอิทธิพลต่างๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

อรุณ รักธรรม (2540 : 17) อธิบายถึงความหมายของผู้นำว่า ผู้นำคือผู้ที่สามารถ ชักจูงใจให้บุคคลอื่นกระทำบางอย่างตามความต้องการของหน่วยงาน

ประพันธ์ สุริหาร (2541 : 31) กล่าวว่า ผู้นำคือผู้ที่ชักจูงให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยความสมัครใจ มีความกระตือรือร้นและมุ่งให้ได้ผลงานที่ดียิ่งขึ้น และเป็นผู้ที่เข้าใจ เห็นใจผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความอบอุ่นใจ เคารพ รักใคร่ ไว้วางใจต่อผู้นำนั้น

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2544 : 8) ให้ความหมายของผู้นำว่า ผู้นำคือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายร่วมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตาม ให้นำพากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ดีงาม

วิโรจน์ สารรัตนะ (2545 : 26) กล่าวว่า ผู้นำคือผู้ที่มีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของบุคคลอื่น โดยใช้กระบวนการบริหารเพื่อให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ความหมายของผู้นำที่ให้ไว้โดยนักการศึกษาที่กล่าวถึงข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำหมายถึงบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของบุคคลอื่นในองค์กร และเป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำทีมงานในการปฏิบัติงาน สามารถชักจูงใจและนำพาบุคคลอื่นให้ร่วมกันปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยที่บุคคลอื่นๆหรือผู้ร่วมงานทุกฝ่ายในองค์กรให้ความร่วมมือใน การปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ

2.1.2 ความหมายของภาวะผู้นำ

กวี วงศ์พุฒ (2536 : 17) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติและอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 410) ได้อธิบายไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ ความเป็นผู้นำที่ก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างสมาชิกในองค์การที่ผู้นำต้องมี และเป็นความสามารถที่จะรวบรวมพลังและใช้ประโยชน์จากผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

ร็อบบินส์ (Robbins, 1991 : 67 อ้างถึงใน บุญช่วย ศิริเกษ, 2540 : 185) ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถที่จะใช้อิทธิพลต่อกลุ่มเพื่อทำให้ได้รับความสำเร็จตามเป้าหมาย

ลิเคิร์ท (Likert) (อรุณ รักธรรม, 2540 : 15) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ค่านิยม และความสามารถในการติดต่อพบปะเจรจากับบุคคลที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นเพื่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ผู้นำจะต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่จะไม่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาประสบปัญหา และทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่าผู้นำเป็นผู้สนับสนุนความสามารถของเขา

สัมพันธ์ ภู่ไพบูลย์ (2540 : 34) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้นำของผู้นำแต่ละคนหรือการใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ กระบวนการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่ม และการใช้ศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้ร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

สมเดช สีแสง (2542 : 114-116) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถที่จะทำให้บุคคลอื่นยอมทำตามด้วยความเต็มใจ มักจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำมุ่งเฉพาะที่พฤติกรรมของผู้นำ ภาวะผู้นำเป็นเสมือนหนึ่งเครื่องมือในการบริหารงานของผู้นำเป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นได้ทุกตัวตนนั่นก็คือ การสร้างศรัทธาบารมีให้เกิดขึ้นในตัวเอง

จากคำนิยามหรือความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารและความสามารถในการให้ผู้อื่นยอมทำตามด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.1.3 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ

บทบาทของผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มและจูงใจคนไปยังเป้าหมายประการใด ประการหนึ่ง นอกจากนี้ผู้นำยังต้องทำหน้าที่บริหารคน วัสดุและภาวะสิ่งแวดล้อมทางการบริหารด้วย เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่นักการศึกษาได้นำเสนอ บทบาทหน้าที่ของผู้นำไว้ดังนี้

ทิพวรรณ ยุทธโยธิน (2537 : 22) ได้เสนอว่า ผู้นำควรมีบทบาทหน้าที่ 4 ประการดังนี้

1. ผู้นำเป็นผู้สร้างเสริมความสมัครสมานสามัคคี ให้เกิดขึ้นกับบุคลากร หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน เกิดบรรยากาศที่ดี ในการทำงานที่จะส่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยมี เป้าหมายสำคัญคือความสำเร็จขององค์การ

2. ผู้นำในฐานะผู้ประสานงาน ทั้งนี้เนื่องจากภายในหน่วยงานประกอบด้วยบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งโครงสร้างขององค์การยังได้แบ่งแยกหน่วยงานย่อยๆออกเป็นหลายหน่วยงาน การจะดำเนินกิจกรรมไปสู่เป้าหมายเดียวกันจะต้องมีผู้ประสานงาน ซึ่งได้แก่ผู้นำหรือผู้บริหารนั่นเอง ดังนั้นผู้นำต้องจัดหาสื่อหรือเครื่องมือในการประสานงานที่ดี นอกจากการประสานงานภายในแล้ว ผู้นำยังต้องประสานงานหรือติดต่อกับบุคคล หรือองค์กรภายนอกอีกด้วย

3. ผู้นำในฐานะผู้บริหาร หมายความว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้จัดบุคลากร เงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดการดำเนินการไปสู่เป้าหมายขององค์การหรือหน่วยงาน ดังนั้นผู้นำจึงต้องเป็น ผู้กำหนดแผนหรือนโยบายของหน่วยงานให้เกิดความชัดเจน พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่การดำเนินกิจกรรม ตามแผนและนโยบายนั้นๆ รวมทั้งเป็นผู้ติดตามและประเมินผลงานของ โครงการต่างๆที่กำหนดไว้ในแผน การทำหน้าที่เป็นผู้บริหารนี้จะมีบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชา ตลอดจนการให้ คุณและโทษแก่ผู้บังคับบัญชาอีกด้วย

4. ผู้นำในฐานะเป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา องค์การหรือหน่วยงานซึ่งเป็นที่รวมของบุคลากรจำนวนมาก การอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติต่างๆ จึงจะทำให้องค์การอยู่ได้ ผู้นำจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นผู้รักษากฎเกณฑ์และระเบียบตลอดจนต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544 : 25) ได้กล่าวถึงยุทธวิธีหรือแนวทางที่จะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จไว้ดังนี้

1. ผู้นำที่ดีต้องมีความรอบรู้ในงานที่รับผิดชอบ
2. ผู้นำที่ดีต้องมีความจริงใจต่อผู้ตาม
3. ผู้นำที่ดีต้องสามารถสอนแนะการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ตามได้
4. ผู้นำที่ดีต้องมีความแน่นอนและเด็ดเดี่ยวมั่นคงในความคิดเห็นที่เห็นว่าถูกต้อง
5. ผู้นำที่ดีต้องมีความซื่อตรง
6. ผู้นำที่ดีต้องรู้จักผู้ตามเป็นอย่างดี
7. ผู้นำที่ดีต้องเป็นคนช่างสังเกตและมีจิตวิทยาบ้างตามสมควร
8. ผู้นำที่ดีต้องมีทักษะในการสื่อความหมายได้อย่างดี
9. ผู้นำที่ดีต้องไม่ให้คำมั่นสัญญาอะไรง่ายๆ
10. ผู้นำที่ดีต้องรู้จักมอบหมายงานให้เหมาะสมกับคน
11. ผู้นำที่ดีต้องรู้จักยอมรับข้อผิดพลาด
12. ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้รู้จักบริหารเวลา
13. ผู้นำที่ดีต้องรู้จักทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้จากแรงกดดันในแต่ละวันบ้าง

14. ผู้นำที่ดีต้องไม่เป็นคนที่เคร่งเครียดจนเกินไป

เบนเน่และชีทส์ (Benne & Sheets) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545 : 40) ได้เสนอบทบาทของผู้นำที่แสดงถึงยุทธวิธีในอันที่จะทำให้ผู้บริหารหรือผู้นำประสบความสำเร็จในการบริหารองค์การดังนี้

1. บทบาทการเป็นผู้ริเริ่ม-สนับสนุน (Initiator-contributor) เสนอจุดหมายการทำงาน ให้ข้อเสนอแนะวิธีทำงานและข้อคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหา

2. บทบาทการเป็นผู้เสาะหา- ผู้ให้ข้อมูล (Information- seeker/giver) สอบถามหาข้อมูล นำข้อมูลแสดงทรรศนะและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาหรืองานที่ทำ

3. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Co- ordinator) วิเคราะห์สังเคราะห์ความเห็นต่างๆ เพื่อผูกมัดให้การทำงานของกลุ่มเป็นไปด้วยกันได้ดี

4. บทบาทเป็นผู้ชี้นำ (Orienter) สรุปผล ชี้ประเด็นที่เบี่ยงเบนจากจุดหมาย ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับทิศทางการทำงาน

5. บทบาทเป็นผู้ให้พลัง (Energizer) กระตุ้นให้กลุ่มเพิ่มระดับและคุณภาพการทำงานให้สูงขึ้น

6. บทบาทเป็นผู้กระตุ้น (Encourager) แสดงความเป็นมิตรความอบอุ่นใจ ให้กับสมาชิกของกลุ่ม กระตุ้นพวกเขาและให้การยอมรับในการมีส่วนร่วมของพวกเขา

7. บทบาทเป็นผู้ปรองดอง (Harmonizer) ประสานความคิดเห็นที่เป็นที่ตกลงกันของสมาชิกกลุ่ม และพยายามลดความแตกต่างที่ไม่ลงรอยกัน

8. บทบาทเป็นผู้รักษาประตู (Gatekeeper) พยายามให้มีการติดต่อสื่อสารแบบเปิดส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากสมาชิกทุกคน

9. บทบาทเป็นผู้กำหนดมาตรฐาน (Standard setter) ให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรฐานการทำงานของกลุ่ม และตรวจสอบความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

10. บทบาทเป็นผู้สังเกตการณ์กลุ่ม (Group observer) เฝ้ามองการทำงานของกลุ่มให้ข้อมูลย้อนกลับถึงสิ่งที่สมาชิกทำกันอยู่และแนวทางการทำหน้าที่ให้ดีขึ้น

11. บทบาทเป็นผู้ตาม (Follower) กลุ่มทำอย่างไรก็ทำตามอย่างเป็นมิตร

บทบาทหน้าที่ของผู้นำตามที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำควรมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ในการวางแผนการปฏิบัติงาน ผู้นำควรเป็นผู้มีความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างดียิ่ง เพื่อให้การวางแผนการปฏิบัติงานในองค์การเป็นไปอย่างมีลำดับ

ขั้นตอน อันจะนำไปสู่การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เกิดความพึงพอใจแก่บุคลากรทุกฝ่ายในองค์การ

2. บทบาทหน้าที่ในการจัดบุคลากรหรือทีมงาน ผู้นำควรเป็นผู้มีความสามารถในการ จัดวางตัวบุคลากรทุกฝ่ายในองค์การอย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ

3. บทบาทหน้าที่ในการจัดการในองค์กร ได้แก่ การจัดวางโครงสร้างของฝ่ายงานต่างๆในองค์กร การจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากร สามารถบริหารจัดการองค์กรโดยภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. บทบาทหน้าที่ในการประสานงาน หมายถึงการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน การให้ความกระจ่างในข้อสงสัยหรือประเด็นปัญหาแก่ ผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น

5. บทบาทหน้าที่ในการอำนวยการ หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

6. บทบาทหน้าที่ในการรายงาน คือ มีหน้าที่ในการรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานทราบความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ

7. การบริหารงบประมาณ ได้แก่ การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงินและการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน

2.1.4 ประเภทของผู้นำและคุณลักษณะสำคัญของผู้นำ

2.1.4.1 ประเภทของผู้นำ

ฟลิปโป (Flippo , 1966 : 22) ได้จำแนกประเภทของผู้นำโดยพิจารณาจากวิธีการในการบริหารซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ผู้นำประเภทนิเสธ (Negative leadership) หมายถึงผู้นำที่ใช้การบริหารไปในทางที่ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานเกิดความเกรงกลัว จำเป็นต้องปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่เป็นเครื่องมือ ผู้นำประเภทนี้มีลักษณะเป็นเผด็จการหรือรวบรวมอำนาจมากที่สุด

2. ผู้นำประเภทปฏิฐาน (Positive leadership) หมายถึงผู้นำที่ใช้การบริหารงานไปในทางที่ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมแสดงความคิดเห็น และน้อมนำให้ผู้บังคับบัญชาเห็นชอบในเหตุผลของการที่จะปฏิบัติงาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้นำประเภทนี้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ให้เสรีภาพแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานมากกว่า

ผู้นำประเภทนิเสธ การใช้อำนาจเป็นไปในแบบมุ่งก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยอำนาจบารมีเป็นเครื่องมือยิ่งกว่าการใช้อำนาจหน้าที่

ทิพวรรณ ยุทธโยธิน (2537 : 18) เสนอว่าผู้นำแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ผู้นำตามกฎหมาย (Legal leader) คือผู้นำที่เกิดขึ้นหรือเป็นไปตามกฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆที่กำหนดขึ้น เช่น ตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี อธิการบดี ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งตำแหน่งต่างๆดังกล่าวนี้กำหนดขึ้นตามกฎหมายของหน่วยงานต่างๆ ทั้งการเข้าสู่ตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ

2. ผู้นำที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว (Charismatic leader) ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้นำที่เกิดจากการมีคุณลักษณะเฉพาะตัว เป็นคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้บุคคลอื่นเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เช่น การมีบุคลิกภาพดี มีการศึกษาสูง มีฐานะดี เกิดในชาติตระกูลที่ดี คุณสมบัติดังกล่าวนี้ทำให้เกิดการยอมรับของบุคคลอื่นแม้จะไม่มีอำนาจตามกฎหมายก็ตาม

3. ผู้นำโดยสัญลักษณ์ (Symbolic leader) คือผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม เป็นที่ยอมรับและยกย่องเทิดทูนของบุคคลในกลุ่ม ซึ่งได้แก่พระมหากษัตริย์ หรือประมุขของประเทศ ผู้นำประเภทนี้เป็นที่รักและศรัทธาของกลุ่มคนมาก จึงเป็นผู้นำที่มีบารมีมาก

การจำแนกประเภทของผู้นำถ้าพิจารณาจากการเกิด ผู้นำสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้ (ประพันธ์ สุริหาร, 2541 : 34)

1. ผู้นำโดยตำแหน่ง (Status leadership) หมายถึงผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอย่างเป็นทางการ เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการ หรือในห้องเรียนมีครูเป็น ผู้นำ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าผู้นำโดยตำแหน่งนี้ ผู้ที่เป็นผู้นำได้จะต้องเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งเท่านั้น

2. ผู้นำโดยสถานการณ์ (Situation leadership) หมายถึงผู้นำที่เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยที่ผู้หนึ่งใช้อิทธิพลต่ออีกผู้หนึ่งหรือต่อหลายคน เพื่อให้กลุ่มทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ คนที่ทำหน้าที่ชักจูงชี้แนะกลุ่ม จึงเป็นผู้นำกลุ่ม ผู้นำประเภทนี้ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะในบุคคลที่มีตำแหน่งเท่านั้น

ผู้บริหารและหรือผู้นำ ถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินงานขององค์การต่างๆ ทั้งองค์การรูปนัย (Formal organization) และองค์การอรูปนัย (Informal organization) เป็นผู้ที่มีอิทธิพลที่จะนำและร่วมปฏิบัติงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นให้บรรลุจุดประสงค์ขององค์การหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้นำ (Leader) จะต้องนำ (Lead) ผู้ตาม (Follower) ปฏิบัติงานให้

บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ/กลุ่มที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามถ้าจะพิจารณาวิเคราะห์แยกประเภทของผู้บริหาร และหรือผู้นำก็อาจจะแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ดังนี้ (ถวิล มาตรเลี่ยม, 2544 : 181)

1. ประเภทบังคับขู่เข็ญ (The drive leader) ปกครองแบบใช้อำนาจกดขี่สมบูรณ์แบบ ควบคุมขู่เข็ญให้ลูกน้องเกิดความกลัว สร้างความจงรักภักดีโดยใช้อำนาจบังคับลูกน้องให้สยบ แทนที่จะใช้คุณงามความดีให้ลูกน้องเห็นคุณค่า

2. ประเภทเพิกเฉยละเลย (The default leader) ใช้วิธีการบริหารแบบตามสบาย จะจมน้ำ จะลอยน้ำ หรือว่ายนำก็ได้ทั้งนั้น ปัญหามันเกิดขึ้น มันก็จะแก้ไปเองในที่สุด ไม่เคยแนะนำ หรือวิพากษ์วิจารณ์ลูกน้อง ถ้าลูกน้องไม่ปฏิบัติก็จะถูกไล่ออก

3. ประเภทชักจูงส่งเสริม (The draw leader) นายประเภทนี้ชอบที่จะดึงเอาศักยภาพของลูกน้องออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เฟ้นหาส่วนดีของลูกน้องแต่ละคน ยกย่องชมเชยเมื่อลูกน้องประสบผลสำเร็จ เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน สร้างสรรค์ผลงานและนวัตกรรมอยู่เสมอ

4. ประเภทพัฒนา กล้าตัดสินใจ (The develop leader) เป็นผู้กระตุ้นเร้า และจูงใจให้ลูกน้องพัฒนาความสามารถและเชื่อถือศรัทธาตนเอง กล้าเสี่ยงและตัดสินใจ ลูกน้องได้เรียนรู้และถือเป็นแบบอย่างในตัวเขาและเป็นนายที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกับลูกน้อง

เลวินและคณะ (Lewin & others) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545 : 32) ได้กล่าวถึงประเภทของผู้นำโดยพิจารณาจากพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำหรือการใช้อำนาจว่า ผู้นำมี 3 ประเภทดังนี้

1. ผู้นำแบบอำนาจนิยม (Autocratic) เป็นแบบที่ผู้นำมีพฤติกรรมชอบตัดสินใจเอง กำหนดวิธีการทำงานให้ผู้อื่นทำ ให้ทราบจุดหมายของการทำงานทีละขั้นตอน เน้นการควบคุม

2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic) เป็นแบบที่ผู้นำมีพฤติกรรมให้มีการตัดสินใจโดยกลุ่ม ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันกำหนดวิธีการทำงาน ให้ทุกคนทราบจุดหมายของการทำงานโดยรวม เน้นการให้คำแนะนำปรึกษา

3. ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez- faire) เป็นแบบผู้นำที่ปล่อยให้ผู้ปฏิบัติงานมีเสรีภาพในการทำงานอย่างสมบูรณ์ ผู้นำเป็นเพียงผู้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นให้และคอยตอบ ข้อสงสัย หลีกเลี่ยงความเกี่ยวข้อง จนอาจกล่าวได้ว่าผู้นำแบบนี้มีพฤติกรรมแทบจะไม่ทำอะไรเลย

ประเภทของผู้นำตามแนวความคิดเห็นของนักการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่าผู้นำแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. แบ่งโดยใช้พฤติกรรมในการเป็นผู้นำ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ (1) ผู้นำแบบสั่งการหรือเผด็จการ เป็นผู้นำที่บริหารงานในองค์การหรือในกลุ่มโดยการออกคำสั่งให้ผู้อื่น ปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนต้องการโดยที่ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถแสดงความคิดเห็นใดๆได้หรือมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด (2) ผู้นำแบบมีส่วนร่วมหรือแบบประชาธิปไตย คือผู้นำที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์การร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานในองค์การได้อย่างมีอิสระ ผู้นำประเภทนี้จะให้ความสนใจต่อความรู้สึกของผู้ร่วมงานอย่างมาก

2. แบ่งโดยใช้การเกิดเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ (1) ผู้นำโดยตำแหน่ง หมายถึงผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำองค์การตามกฎหมาย เช่น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นต้น (2) ผู้นำโดยความเหมาะสมของคุณลักษณะ หมายถึงผู้นำที่ได้รับความเห็นชอบให้เป็นผู้นำกลุ่มหรือองค์การเนื่องจากการมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสม เช่น มีการศึกษาดี มีฐานะดี มีวงศ์สกุลที่ดี เป็นต้น (3) ผู้นำโดยการสืบทอด หมายถึง ผู้นำที่เป็นผู้นำโดยการสืบทอดจากบรรพบุรุษ เช่น หัวหน้าเผ่าของชนพื้นเมืองบางกลุ่ม และ พระมหากษัตริย์ เป็นต้น ซึ่งผู้นำประเภทนี้ถือเป็นผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มอีกด้วย

2.1.4.2 คุณลักษณะสำคัญของผู้นำ

คุณลักษณะของผู้นำหมายถึงลักษณะอันเป็นความดีงามของผู้นำ ซึ่งบุคคลที่เป็นผู้นำควรที่จะต้องมีอยู่ในตนเอง เพื่อที่จะสามารถนำพาองค์การก้าวไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่เป็นผู้นำที่ดีซึ่งเสนอไว้โดยนักการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของผู้นำ ซึ่งเสนอไว้ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 39-40) ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

1. คุณลักษณะทางด้านวิชาการ
    1) ด้านการศึกษาทางวิชาชีพ
    2) ด้านความรู้ทั่วไปของผู้บริหาร
    3) ด้านประสบการณ์ของผู้บริหาร
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ
    1) บุคลิกภาพทางกาย
    2) บุคลิกภาพทางด้านจิตใจและอารมณ์
    3) บุคลิกภาพทางสังคม
3. คุณลักษณะทางด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน

1) ความมีสติปัญญา ฉลาดมีปฏิภาณไหวพริบ

2) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน

3) ความสามารถในการจูงใจคน

4) ความสามารถในการตัดสินใจ

5) ความสามารถในการประสานทั้งคนและงาน

บาร์นาร์ด (Chester L. Barnard) (จำรอง แสงพรหมศรี, 2537 : 23) ได้กล่าวว่าผู้นำควรจะมีคุณลักษณะพิเศษ 5 ประการดังนี้

1. ความมีชีวิตชีวาและทนทาน หมายถึง มีความคล่องแคล่วว่องไว ยิ้มแย้มแจ่มใส พร้อมที่จะรับสถานการณ์ทุกอย่าง มีความอดทนในการทำงานต่อเนื่องกันในระยะยาว

2. ความสามารถในการตัดสินใจ ผู้นำที่ดีต้องสามารถตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ถูกต้องด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง อันจะทำให้การกระทำต่างๆหรือการแก้ปัญหาเป็นไปอย่างทันท่วงที เหมาะสมกับเหตุการณ์

3. ความสามารถในการจูงใจคน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจังจากผู้ร่วมงานและคนทั่วไป

4. ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความรู้สึกว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดควรในเชิงศีลธรรมและคุณธรรมตามสภาพสังคม ยินดีรับผิดและเต็มใจรับคำตำหนิเมื่อเกิดการผิดพลาด เมื่อรับหน้าที่ใดแล้วจะบากบั่นทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด

5. ความฉลาดและไหวพริบ มีความเฉียบแหลมและรอบรู้ในการบริหารงาน มีความสามารถในการวินิจฉัยสั่งการ มีความคิดริเริ่ม มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539 : 27) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. รู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ

2. มีความตื่นตัวต่อสภาวะแวดล้อมทางสังคม

3. มีความทะเยอทะยานสูง

4. มีความเชื่อถือและสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์

5. มีลักษณะประนีประนอม

6. มีความเด็ดขาด

7. ผู้ร่วมงานสามารถพึ่งพิงได้

8. เป็นผู้ทรงอำนาจ

9. มีความสามารถในการทำงานที่ต้องใช้ความคิดอย่างมาก

10. มีความมั่นใจในตนเองสูง

11. เผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่มีความยุ่งยากได้ดี

12. มีความรับผิดชอบ

สัมพันธ์ ภู่ไพบูลย์ (2540 : 9) เสนอว่าคุณลักษณะของผู้นำที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. มีสภาพร่างกาย บุคลิกภาพ ทัศนคติและพฤติกรรมการเป็นผู้นำสูง

2. มีความปรารถนาและความสามารถที่จะเป็นผู้นำ รู้จักการตัดสินใจ สื่อความหมายที่ดี ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละและจงรักภักดีต่อองค์การ

3. รู้จักตนเอง รู้ถึงนิสัยและความต้องการของตนเอง พร้อมที่จะปรับความคิดตามสถานการณ์ ไม่มีนิสัยแบบดันทุรัง

4. รู้จักจิตวิทยาและพฤติกรรมของมนุษย์ รู้ถึงจิตใจผู้อื่น มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อบุคคลในองค์การ

5. มีวิจารณญาณ มีสามัญสำนึก มีปรีชาญาณและชั้นเชิงในการมองและแก้ปัญหา

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ (2540 : 75) ให้ทัศนะว่า ผู้บริหารในอนาคตควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ยืดหยุ่นแก้ไขเมื่อมีสภาพการเปลี่ยนแปลง

2. มีวิสัยทัศน์และความรู้ที่ทันสมัย มุ่งความเป็นมนุษยนิยม

3. สร้างความท้าทายให้เกิดผลงานให้กับตนเอง ยอมรับความขัดแย้งว่าเป็นที่มาของการเกิดปัญหาและแก้ไขปัญหา

4. ยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ใกล้ชิดกับผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็ว

5. กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาและความคิดริเริ่ม มุ่งงาน มุ่งผลงานที่ดีมากกว่ามุ่งผลงานที่ไม่ดี ถือว่าบางครั้งต้องเสี่ยงเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า

6. มีการสื่อสารในทุกระดับและข้างเคียง ตระหนักถึงคุณภาพขององค์กร ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง จิตใจสมบูรณ์

7. ให้เวลาที่จะรักคนอื่น และได้รับความรักจากคนอื่น

8. ผู้บริหารจะต้องเตรียมตัวเปิดใจ พร้อมรับสภาพการที่เกิดขึ้น สภาพความเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา เทคโนโลยี และรวมทั้งสิ่งแวดล้อม โดยการเปิดตัวเปิดใจให้กว้าง

9. คำนึงถึงความสำเร็จขององค์การ ขวัญและกำลังใจของเพื่อนร่วมงานเป็นสำคัญ

ดอลล์ (Doll อ้างถึงใน ศรีสุนันท์ ต่ายแสง, 2543 : 34) ได้นำเสนอคุณลักษณะของผู้นำที่ดีไว้ดังนี้

1. ควรเป็นบุคคลที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความรู้สึกต่อความต้องการหรืออารมณ์ของสมาชิกในกลุ่ม มิได้มองผู้ใต้บังคับบัญชาในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น แต่จะต้องมองเขาในฐานะที่เป็นคนมีชีวิตจิตใจ มีความคิดและมีความต้องการส่วนตนด้วย

2. ควรมีความกระฉับกระเฉง ต้องกระทำตนให้สมาชิกเห็นว่าเป็นผู้มีความกระตือรือร้น แจ่มใส ร่าเริง

3. ควรจะได้รับการยอมรับจากสมาชิกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม และพฤติกรรมของผู้นำจะต้องสอดคล้องกับเกณฑ์เฉลี่ยของกลุ่ม มีความคิดไม่แตกต่างหรือห่างจากความคิดเห็นของกลุ่มมากนัก

4. ควรจะเป็นที่พึ่งของสมาชิก ซึ่งสมาชิกทุกคนในองค์การต่างต้องการความช่วยเหลือเมื่อต้องเผชิญปัญหา ผู้นำจึงต้องเป็นที่พึ่งของสมาชิกได้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม

5. สามารถควบคุมอารมณ์เกี่ยวกับความตึงเครียด ความวิตกกังวล อารมณ์ก้าวร้าวของตน

6. ควรเป็นคนมีสติปัญญา รอบรู้ในวิชาการต่างๆเป็นอย่างดี

7. ควรสนใจบทบาทการเป็นผู้นำของตนเอง ต้องรู้จักบทบาทของตนเอง ต้องมีความ รับผิดชอบและมีความก้าวหน้าทางการศึกษา

ถวิล มาตรเลี่ยม (2544 : 121-123) ให้ทัศนะว่า การเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ สร้างประสิทธิผลในงานนั้นต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญเดียวที่มีพลังสูงสุดในการกำหนดประสิทธิผลของโรงเรียนและกำหนดประสิทธิภาพของผู้บริหาร

1) ความมุ่งมั่นที่จะนำคณะบุคลากรและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น สุขุมรอบคอบกับปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อม

2) มีความริเริ่มสูง

3) มุ่งเป้าหมาย ความรู้ มีความกระจ่างชัดเกี่ยวกับกระบวนการสอน มีความเข้าใจเป้าหมายขององค์การ (โรงเรียน)

4) เป็นตัวอย่างที่ดีด้วยการทำงานหนัก

5) ตระหนักถึงเอกลักษณ์เฉพาะของครู-อาจารย์แต่ละคน เช่น ท่าทาง เจตคติ ทักษะต่างๆ เพื่อให้การสนับสนุนให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์เฉพาะเหล่านั้น คือสามารถมอบหมายงานการสอนให้ตรงกับความสามารถและความถนัดของครู-อาจารย์

6) มีความสามารถสร้างความเป็นผู้นำให้กับครู-อาจารย์

7) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำทางการศึกษา ลดงานประจำลง

8) สิ่งสำคัญยิ่ง คือ เป็นผู้บริหารเชิงรุก (Proactive) มากกว่าเชิงรับ (Reactive) นั้นคือเข้าหาปัญหา ควบคุมสาถานการณ์ เตรียมพร้อม ป้องกันสืบค้น ปรับประยุกต์เทคนิคและวิธีการต่างๆ ให้ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง แทนที่จะดำรงสถานการณ์ไปเรื่อยๆ ปล่อยให้ปัญหาและเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นแล้วจึงแก้ไขหรือจัดการ

2. ความสามารถในกระบวนการแก้ปัญหา ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละวันจะเกี่ยวข้องอยู่กับกิจกรรมหลักสำคัญอยู่สองประการ คือ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่ตอนเช้าเรื่อยไปจนกระทั่งเย็น หรือในบางครั้งต่อเนื่องไปจนถึงช่วงกลางคืนด้วย หมุนเวียนอยู่เช่นนี้วันแล้ววันเล่า ผู้บริหารที่กล้าแกร่งที่ประสบผลสำเร็จ จะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อความหลากหลาย คลุมเครือของปัญหาและสถานการณ์แต่ละวันซึ่งยากแก่การคาดเดาว่าอะไรจะเกิดขึ้น และในขณะเดียวกันก็สามารถจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะทางสังคม ผู้บริหารจะต้องมองเห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางสังคมภายในโรงเรียน การมีความรู้ความสามารถและทักษะทางสังคมจะช่วยให้การบริหารงานดำเนินไปด้วยความราบรื่นและประสบความสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องเป็นมิตรกับทุกคน และในขณะเดียวกันก็แสดงออกถึงภาวะผู้นำตามบทบาทหน้าที่และสถานการณ์ สร้างความเชื่อถือศรัทธา และมุ่งมั่นเพื่อแสวงหาความร่วมมือบำรุงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่น

4. ความรู้ความสามารถในวิชาชีพ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะมีความรู้ความสามารถในการวิจัยหรือประยุกต์งานวิจัยมาใช้ในการบริหาร ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน มีทักษะการสอน สามารถสาธิต นิเทศครู-อาจารย์ได้ มีความระมัดระวังในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อ

การสอนและการเรียน เช่น เกี่ยวกับตารางสอน งบประมาณ เครื่องมือ/อุปกรณ์ ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนทุกประเภท นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนและนำมาบูรณาการในเป้าหมายของโรงเรียนแล้วร้อยรัดสู่แผนปฏิบัติการ

เบิร์ค (Burke, Robert) (สมชาย เทพแสง , 2547 : 55-62) ผู้นำการศึกษาในยุคดิจิตอลควรมีลักษณะ 10 E ดังนี้

1. Envision ผู้นำต้องสร้างวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะมีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการที่กว้างไกล โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารและการจัดการรวมทั้งการเรียนการสอน เพื่อให้บุคลากรมีทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างเชี่ยวชาญ และที่สำคัญ เพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้รู้จักใช้เครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต อันจะเป็นผลให้เยาวชนไทยสามารถแข่งขันกับเยาวชนต่างประเทศในเวทีโลกได้เป็นอย่างดี

2. Enable ผู้นำการศึกษาต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรโรงเรียน ระบบการบริหาร การปฏิบัติงานในโรงเรียน สามารถให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนได้ ผู้นำยุคใหม่ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการคุณภาพ สามารถเป็นพี่เลี้ยง (Menters) หรือโค้ชได้(Coach) มีการชี้แนะหรือนำทางสว่างให้กับครู คณาจารย์ ผู้เรียน ในบางครั้งก็แนะนำผู้ปกครองและชุมชนได้

3. Empowerment ผู้นำการศึกษาต้องเข้าใจและหยั่งรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถกระจายอำนาจให้บุคลากรได้อย่างเหมาะสม

4. Energize ผู้นำการศึกษาต้องหมั่นจุดพลังและประกายไฟอยู่ตลอดเวลา อย่าให้มอด เพราะไฟในวิญญาณจะคอยกระตุ้นให้เกิดพลังในการทำงาน เกิดความกระตือรือร้นขวนขวายตลอดเวลา ผู้นำที่มีไฟจะช่วยให้ทำงานอย่างมีความสุข และสนุกต่อการทำงาน

5. Engage ผู้นำการศึกษาต้องตั้งใจและจดจ่อต่อการทำงาน โดยมีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าเพื่อให้งานประสพผลสำเร็จ ขณะเดียวกันตั้งความหวังไว้สูง และค่อยๆ นำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยไม่ยกเลิกกลางคัน

6. Enhance ผู้นำการศึกษา จะต้องยกระดับผลการปฏิบัติงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องโดยมีมาตรฐานเปรียบเทียบ (Bench marking) ไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นระดับห้องเรียน ระดับหมวด ฝ่าย หรือระดับโรงเรียน โดยทุกฝ่ายร่วมมือกันกำหนดมาตรฐานร่วมกัน

7. Encourage ผู้นำในยุคดิจิตอลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้แรงจูงใจต่อบุคลากรให้รวมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นมิตรจะสนับสนุนให้ประสพผลสำเร็จ โดยขจัดความกลัวให้หมดสิ้น

8. Emotion ผู้นำต้องมีคุณภาพทางอารมณ์ มีความสามารถหยั่งรู้จิตใจของบุคลากร และอ่านใจคนอื่นได้ รวมทั้งเน้นการทำงานที่เกิดจากความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายทั้งตนเองและบุคลากรที่ร่วมงาน สร้างทัศนคติทางบวก มีอารมณ์ขัน สุขุม รอบคอบ

9. Embody ผู้นำการศึกษา จะต้องเน้นการทำงานที่เป็นรูปธรรม เน้นเป้าหมายหรือผลงานที่สัมผัสได้

10. Eagle ผู้นำการศึกษาเปรียบประดุจนกอินทรีที่มองไกลและเน้นในภาพรวมมากกว่าการมองรายละเอียด ผู้นำควรมองเป้าหมายและผลงานเป็นหลัก

2.1.5 ผู้บริหาร/ผู้นำสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

2.1.5.1 โมเดลภาวะผู้นำทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556 : 70-74) กล่าวว่า New Zealand Ministry of Education (2013) ได้กล่าวถึงโมเดลภาวะผู้นำทางการศึกษา (The Educational Leadership Model – ELM) ว่า เป็นโมเดลที่กล่าวถึงคุณภาพ (qualities) ความรู้ (knowledge) และทักษะ (skills) ของผู้นำทางการศึกษาระดับกลางและระดับอาวุโสที่จำเป็นต่อการนำสถานศึกษาเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่จะต้องรับผิดชอบต่อการนำ (leading) โดย 1) ปรับปรุงผลลัพธ์ของนักเรียนทุกคนโดยเน้นนักเรียน Maori และ Pasifika และนักเรียนการศึกษาพิเศษ 2) ริเริ่มเงื่อนไขที่มีผลต่อการสอน การเรียนรู้ และการนำหลักสูตรไปปฏิบัติที่มีประสิทธิผล 3) สำรวจและสนับสนุนการใช้ ICT และ e-learning เพื่อสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้แนวใหม่ 4) พัฒนาโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ (learning communities) 5) สร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความสำเร็จ 6) พัฒนาคนอื่นให้เป็นผู้นำ ซึ่งโมเดลภาวะผู้นำทางการศึกษากล่าวว่า ระบุให้ความสัมพันธ์ (relationships) เป็นแกนกลาง มีพื้นที่การปฏิบัติ (areas of practice) กิจกรรมภาวะผู้นำ (leadership activities) และคุณภาพของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล (qualities of effective leadership) ประกอบรายล้อม ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ (relationship) เป็นความสัมพันธ์เชิงพหุ (multiple relationship) ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนรวมทั้งความสัมพันธ์กับผู้นำคนอื่น ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน โดยที่ความสัมพันธ์นี้จะต้องผู้บนพื้นฐานของความไว้วางใจ (trust) ที่ผู้นำทางการศึกษาจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นโดย 1) แสดงความใส่ใจและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้คนที่ตนเองนำ กระตุ้นให้พวกเขาแสดงบทบาทใหม่ๆ และจัดโอกาสให้มี

การพัฒนาวิชาชีพ 2) ส่งเสริมสนับสนุนสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนด้วยทรัพยากรที่เหมาะสม 3) มีการประเมินผลงานที่เปิดเผยและโปร่งใส 4) มีการสังเกตชั้นเรียน 5) มีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพ และ 5) กระตุ้นให้มีการผลิตนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

2) พื้นที่การปฏิบัติ (areas of practices) ประกอบด้วย วัฒนธรรม ศาสตร์การสอน ระบบ และเป็นหุ้นส่วนและเครือข่ายนี้ ดังนี้

2.1) วัฒนธรรม (culture) ผู้นำทางการศึกษามีบททางสำคัญสองหน้าที่ คือ สนับสนุนให้มีการสร้างวัฒนธรรมในทางบวก และสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียนโดยรวมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนสำหรับทุกคน ซึ่งกระทำได้โดย 1) ทำให้มั่นใจได้ว่าปฏิบัติทางการศึกษามีความครอบคลุม 2) ทำให้มั่นใจได้ว่าภาษา อัตลักษณ์ รวมทั้งวัฒนธรรมของนักเรียนและครอบครัวได้รับการยอมรับและมีคุณค่า 3) ทำให้มั่นใจได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและมีการปฏิบัติในเป้าหมายร่วมและวิสัยทัศน์ร่วม 4) ทำให้มั่นใจได้ว่ามีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัย สนับสนุนต่อการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียน 5) สนับสนุนการปฏิบัติที่จะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ 6) สร้างตัวแบบการปฏิบัติที่ทีมงานคาดหวังและมีคุณค่า 7) นำและริเริ่มโอกาสฉลองความสำเร็จและความก้าวหน้าของนักเรียนและบุคลากร

2.2) ศาสตร์การสอน (pedagogy) เป็นความรู้และการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งอาจกระทำได้โดย 1) สร้างต้นแบบการปฏิบัติการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลของนักเรียนทุกคน 2) ผูกพันและแสดงบทบาทการนำในการพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวทันกับทฤษฎีการสอนและการเรียนรู้ 3) แสดงบทบาทการนำในการวางแผน การพัฒนา และการประเมินหลักสูตร

2.3) ระบบ (system) เป็นการสร้างสรรค์ระบบและเงื่อนไขการทำงานที่จะช่วยให้บุคลากรและนักเรียนสามารถทำงานได้อย่ามีประสิทธิผลและเกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้นำทางการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานประจำวัน การตัดสินใจ และการออกแบบการปฏิบัติงานในกรณีต่างๆ ดังนี้ 1) การวางแผนงาน การจัดสรรทรัพยากร การบรรจุแต่งตั้งบุคลากร การงบประมาณ การจัดการเวลา และการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของโรงเรียน 2) การติดตามผลการเรียนของนักเรียนโดยการประเมินผล การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล 3) ใส่ใจต่อนักเรียนและสนับสนุนบุคลากร

2.4) ความเป็นหุ้นส่วนและเครือข่าย (partnership and networks) เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอก ในกรณีเครือข่ายภายใน สร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิชา และระหว่างระดับชั้นเรียน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์และการปฏิบัติที่สนับสนุนต่อการสอนของครู การเรียนรู้ของนักเรียน ในกรณีเครือข่ายภายนอกเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ongoing learning) เช่น 1) การเข้าร่วมสัมมนา การร่วมเป็นกรรมการ และร่วมในสมาคม 2) สร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและแนวทางปฏิบัติงาน 3) ทำงานร่วมกับผู้ปกครองและผู้อุปถัมภ์ เพื่อกำหนดความคาดหวังเกี่ยวกับนักเรียนร่วมกัน (กระตุ้นให้ครูทำด้วย) 3) พัฒนาเครือข่ายในชุมชนที่กว้างขึ้นด้วยสื่อท้องถิ่น (local media) เพื่อนำเสนอผลงานของโรงเรียน

3) กิจกรรมภาวะผู้นำ (leadership activities) ประกอบด้วย นำการเปลี่ยนแปลง และการแก้ปัญหา

3.1) นำการเปลี่ยนแปลง (leading change) เป็นการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในฐานะเป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นส่วนของทีมการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ การเจรจาต่อรอง การสนับสนุนความต้องการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงมีขั้นตอนที่ซับซ้อนผู้นำทางการศึกษาจึงต้องการ 1) สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการนำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ 2) สารสนเทศเกี่ยวกับวิธีการสอน การเรียนรู้ และการประเมินผล 3) ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการตอบสนองของบุคลากรต่อการเปลี่ยนแปลง 4) เข้าใจถึงความเชื่อและการปฏิบัติของครูเพื่อช่วยเหลือให้นำเอาวิธีการใหม่ๆ มาใช้ 5) ความสัมพันธ์บนพื้นฐานความไว้วางใจกัน 6) ตระหนักถึงศักยภาพของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลง 7) ยุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

3.2) การแก้ปัญหา (problem – solving) อาจเป็นปัญหาในงานประจำ ปัญหาวิกฤติ หรือปัญหาที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารยุทธศาสตร์ ซึ่งผู้นำทางการศึกษาสนับสนุนต่อการแก้ปัญหาโดยให้หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม และแบบยึดเหตุการณ์เป็นฐาน (evidence – based approach) มีการศึกษาในรายละเอียด การทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ การแก้ไขด้วยนวัตกรรมใหม่ๆ โดยคำนึงถึงการบรรลุผลในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของโรงเรียน

4) คุณภาพของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล (qualities of effective leadership) เป็นคุณภาพที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการสอนและผลลัพธ์การเรียนรู้ในโรงเรียน คือ 1)

นำโดยมีคุณธรรม (leading with moral purpose) 2) มีความเชื่อในตนเอง (having self – belief) 3) เป็นผู้เรียนรู้ (being a learner) 4) นำทางและสนับสนุน (guiding and supporting)

2.1.5.2 ภาวะผู้นำสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556 : 74-75) กล่าวว่าในบล็อกของ Rocky View Schools (RVS), Besenski (2013) Associate Superintendent of schools กล่าวถึงภาวะผู้นำสถานศึกษาในศตวรรษที่ผ่านมาว่าเป็นบุคคลที่ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติงานตามคำสั่งของหน่วยงานระดับจังหวัดหรือระดับแผนกงาน เกี่ยวกับงานบุคลากร การจัดซื้อจัดจ้าง การงบประมาณ การจัดทางเดินและสนามเด็กเล่นอย่างปลอดภัย ความสัมพันธ์กับสาธารณะ และอื่นๆ ที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น รวมทั้งบทบาทสำคัญในการพัฒนาการสอนและการเรียนรู้ แต่ในระยะต่อไป หากจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ของ Rocky View Schools ผู้บริหารสถานศึกษา (principals) จะต้องทำงานเพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่า ตนเองได้ทำหน้าที่เป็นเช่นผู้นำ (as leader) เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน (student learning) เพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดการใช้ภาวะผู้นำ (leadership) โดยภาวะผู้นำสถานศึกษา (school leadership) หมายถึง แต่ละบุคคลต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาเชิงวิชาการ การประเมินผล และเทคนิคการสอน มีการทำงานเพื่อเสริมสร้างทักษะร่วมกับครู การรวบรวม วิเคราะห์ และการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ ผู้นำถูกคาดหวังให้ทำงานร่วมกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่าความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนได้รับการตอบสนอง และนั่นหมายความว่าสมาชิกในโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำนี้กันทุกคน ไม่หมายถึงเฉพาะตัวผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น ต้องมีการสร้างวัฒนธรรมภาวะผู้นำร่วม (shared leadership) เพื่อให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ มาจากสมาชิกร่วมกัน แต่ก็มิได้หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะปลีกตัวจากความรับผิดชอบนี้ออกไป แต่กลับจะต้องสนับสนุนให้มีความรับผิดชอบร่วม (shared responsibility) ในการระบุปัญหา การสร้างทางเลือก และการนำไปปฏิบัติ

2.1.5.3 ทักษะเพื่อความสำเร็จของผู้นำสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556 : 75-77) กล่าวว่า Crawford (n.d.) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อความสำเร็จของผู้นำสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ว่า ในปี 2010 ได้มีความเห็นที่สอดคล้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการศึกษาว่า คุณภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็น

ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา ดังที่ Linda Darling-Hammond นักการศึกษาแห่ง Stanford University ได้กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีความสามารถไม่ได้มีมาแต่เกิด แต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกอบรมหรือการพัฒนาในทักษะที่สำคัญ ได้แก่

1) คาดหวังสูง (high expectations) ผู้นำสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์จะมุ่งความสำเร็จของนักเรียนทุกคนและจะใช้ความพยายามเพื่อให้บรรลุผลในความเชื่อนั้น นักเรียนจะถูกท้าทายด้วยหลักสูตรที่มีลักษณะเข้มงวด (rigorous curriculum) ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่เพื่อความก้าวหน้า หรือกับรายวิชาที่ไม่คุ้นเคย การมุ่งศึกษาในระดับวิทยาลัยและการศึกษาต่อเนื่องอย่างจริงจัง

2) ให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายพื้นฐาน (a focus on the fundamentals) สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ การเรียนรู้ จึงเป็นจุดมุ่งหมายพื้นฐาน เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ทุกสิ่งทุกอย่างจึงมุ่งการบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

3) ความสามารพิเศษในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (a talent for collaborative problem – solving) ความร่วมมือนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และความสำเร็จ ผู้นำสถานศึกษาที่ฉลาดจะสร้างความเป็นหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในทุกระดับของโรงเรียนเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหา และแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้

4) มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ (an inventive mind) ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี และนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ ทั้งในการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล การงบประมาณ และอื่นๆ จนกล่าวได้ว่า เป็นผู้นำแถวหน้าในเรื่องเทคโนโลยี

5) ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล (the ability to read data's story) ผู้นำสถานศึกษาต้องรู้คุณค่าของข้อมูลที่ดีและนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็ว นำสู่การปฏิบัติ และประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จ

6) ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่ (a gift for directing time and attention) ผู้นำสถานศึกษาในปัจจุบันและในอนาคตจำเป็นต้องมีการบริหารเวลา และการมอบอำนาจ เนื่องจากโรงเรียนมีภารกิจมากมาย ทั้งงบประมาณ บุคลากร นักเรียนและครอบครัว การพัฒนาวิชาชีพ เทคโนโลยี และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งทุกกรณีต้องทำด้วยใจรัก ที่มุ่งสู่ความสำเร็จของผู้เรียน

จากการศึกษาทักษะภาวะผู้นำสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ทักษะภาวะผู้นำสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. คาดหวังสูง (high expectations)

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (a talent for collaborative problem – solving)

3. มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ (an inventive mind)

4. ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล (the ability to read data's story)

5. ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่ (a gift for directing time and attention)

6. นำการเปลี่ยนแปลง (leading change)

7. มีทักษะการปฏิบัติ ประกอบด้วย วัฒนธรรม ศาสตร์การสอน ระบบ และเป็นหุ้นส่วนและเครือข่าย

2.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.1 ความเป็นมาของแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นแนวคิดการสอนแบบหนึ่งที่เชื่อว่าสามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตรงกับความต้องการจำเป็นของเด็ก โดยเริ่มต้นมาในช่วงศตวรรษที่ 18 โดย รุสโซ (Rousseau) ที่เห็นว่าวิธีการสอนควรมุ่งหลักการและจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กที่สอดคล้องกับตัวเด็กตามวัย และพัฒนาการไม่ใช่การสอนที่ให้แต่เนื้อหาสาระวิชาที่ครูต้องการ รุสโซ มีความเชื่อว่า เด็กเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์โดยธรรมชาติมีการเรียนรู้ที่ต่างจากผู้ใหญ่ เด็กสามารถนำตนให้ประสบความสำเร็จตามศักยภาพของตนได้เป็นอย่างดี และมีคุณธรรมโดยธรรมชาติ ถ้าผู้ใหญ่สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีและมีความสุขให้แก่เด็ก จากแนวคิดนี้ ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสอนและทดลองใช้ในโรงเรียนสาธิตของตนในปี คศ. 1896 ทำให้แนวคิดของการสอนเน้นเด็กเป็นสำคัญแพร่หลาย และคิล แพทริค (William Kilpatric) นำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการสอนแบบโครงการ (Project Approach) แต่ไม่ได้รับการยอมรับมากนัก การสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมิได้หยุดที่แนวคิดของรุสโซ แต่มีการหักเหเมื่อกลุ่มที่มีความเชื่อในปรัชญาภาวะนิยมมีความเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นต้องเป็นการเรียนการ

สอนที่ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียนอย่างอิสระในโรงเรียน ควรเป็นสถานที่เสรี นักเรียนควรมีอิสระในการคิดในการกระทำ และตัดสินใจได้เองอย่างที่ตนต้องการ เช่น การสอนของนิล (A.S.Neill) ที่เชื่อว่าคนทุกคนมาจากพื้นฐานครอบครัวต่างกัน มีความสนใจต่างกัน ต้องเรียนกันอย่างอิสระ ซึ่งแนวคิดนี้แตกต่างไปจากแนวคิดของดิวอี้ ซึ่งเห็นว่าการเน้นเด็กเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่และสังคมรอบตัวเด็ก ไม่ใช่การปล่อยเด็กเรียนอย่างโดดเดี่ยวเช่นกลุ่มภาวะนิยม ซึ่งจุดนี้คือจุดที่กลุ่มภาวะนิยมเห็นว่าไม่ได้เน้นตัวเด็กมาก (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2543 : 21-24)

2.2.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อัจฉรา วงศ์โสธร (2526 : 20) กล่าวถึงการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าครูผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ ช่วยเอื้อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นโดยการเตรียมเนื้อหา วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียน ตลอดจนเป็นผู้คอยสอดส่องสำรวจ ในขณะที่ผู้เรียนฝึกและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาปรับปรุงตัวเอง และเกิดพัฒนาการขึ้น

วัฒนา มัคคสมัน (2541 : 25) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสร้างองค์แห่งความรู้ให้เกิดขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 20) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อม การฝึกทักษะ กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานที่สำคัญ การสรุปด้วยตนเอง และการได้นำความรู้ที่ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามความสนใจ ความถนัด และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระที่จะเรียนรู้ ทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2.3 ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 8-10) กล่าวถึงตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน (พ.ค.ร.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนเป็นศูนย์กลางขึ้น โดยกำหนดตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน 9 ข้อ

และตัวบ่งชี้การสอนของครู 10 ข้อ เป็นเครื่องตรวจสอบว่าเมื่อใดก็ตามที่เกิดการเรียนหรือการสอนตามตัวบ่งชี้เหล่านี้ เมื่อนั้นได้เกิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
5. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหาทั้งด้วยตนเอง และร่วมด้วยช่วยกัน
6. ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. ผู้เรียนได้เลือกเรียนกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข
8. ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและมีความรับผิดชอบในการทำงาน
9. ผู้เรียนฝึกประเมินปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่นตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้การสอนของครู

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้าจูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตัวเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน
7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิริยามารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย

10. ครูสังเกตประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

บทบาทของครูและผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตาม CIPPA Model หรือ ตามแบบประสาน 5 แนวคิดหลักการเรียนการสอนแบบผู้เรียนไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง กล่าวไว้ข้างต้น ครูจำนวนมากยังเคยชินอยู่กับบทบาทเดิม คือ การเป็นผู้บอกเล่า ถ่ายทอด อธิบาย เนื้อหาความรู้ให้ผู้เรียน และผู้เรียนจำนวนมากก็เคยชินกับการเป็นผู้ฟัง รับความรู้และจำความรู้ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูและผู้เรียนทั้ง 2 ฝ่าย ต่างก็เปลี่ยนพฤติกรรม ครูเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและผู้เรียนก็เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จำเป็นต้องเริ่มต้นก่อนก็ควรเป็นครู เพราะครูเป็นผู้ดำเนินการรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว เมื่อสภาพการเรียนการสอนเปลี่ยน ผู้เรียนจำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามสภาพที่จัดให้ ไม่ช้าก็เร็ว ขึ้นอยู่กับการปรับตัวของผู้เรียนและแรงเสริมที่ได้จากบทบาทครู (ทิศนา แขมมณี, 2542 : 24-25)

1. การเตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการจัดการเรียนรู้

1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลัก CIPPA Model

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือโสตทัศน์วัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะ เก้าอี้ใหม่

2. การสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

2.3.1 ดูแลให้ผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

2.3.2 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.3 กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

2.3.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

2.3.5 ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

2.3.6 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

2.3.7 ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.8 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.9 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

3. การประเมินผล

3.1 เก็บรวบรวมผลงาน และประเมินผลงานของผู้เรียน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

2.2.4 การประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง

2.2.4.1 ความหมายของการประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง

บรู๊ค และคณะ (Bruke et al., 1994 : 2) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงหมายถึง กระบวนการในการลงข้อสรุปเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ และทักษะในเรื่องต่างๆ ของผู้เรียน โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพชีวิตจริงที่ผู้เรียนประสบอยู่ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนได้ตอบสนอง โดยการแสดงออก กระทำ ปฏิบัติ หรือ การสร้างผลผลิต

พัคเก็ทท์ และแบล็ค (Puckett and Black, 2000 : 7) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึงกระบวนการสังเกต การบันทึก และการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของผู้เรียนจากวิธีการทำงานและผลงาน โดยนำผลการประเมินไปใช้สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียน

ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์ (2539 : 50) กล่าว่า การประเมินตามสภาพจริง หมายถึง การวัดโดยเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้แนวคิดในวิชาต่างๆ ที่เรียนเพื่อนำมาแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะการคิดที่ซับซ้อน (Complex Thinking) มากกว่าที่จะถามความสามารถขั้นต้น หรือความสามารถย่อยๆ เป็นการวัดผู้เรียนโดยรวมทั้งความคิด เจตคติ และการกระทำไปพร้อมๆ กัน

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2545 : 124) การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึงการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกระบวนการเรียนรู้ การทำงาน การปฏิบัติงานและผลผลิตที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพจริง หรือคล้ายจริง เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนตอบสนองแล้วนำข้อมูลสู่การตีค่า

2.2.4.2 ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546:8) กล่าวถึง ลักษณะการประเมินตามสภาพจริงดังนี้

1. เน้นการพัฒนาและการประเมินตนเอง
2. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
3. เน้นการวัดพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกเป็นสำคัญ
4. เน้นคุณภาพของผลงานที่ได้จากการบูรณาการความรู้และทักษะ
5. มีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องตามบริบทของผู้เรียนทั้งที่บ้าน สถานศึกษาและชุมชน
6. สนับสนุนการมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบร่วมกัน มีการชื่นชมต่อการปฏิบัติงานและผลงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข
7. กระทำไปพร้อมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามสภาวการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมโยงการเรียนรู้สู่ชีวิตจริง

8. เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง โดยใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ในการสังเคราะห์ อธิบาย ตั้งสมมติฐาน สรุปและแปลผล

สุวิทย์ มูลคำ (2540 : 3) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริง ดังนี้

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดเวลากับทุกสถานการณ์ทั้งโรงเรียน บ้าน และชุมชน

2. เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกจริงๆ

3. เน้นพัฒนาการผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน

4. เน้นการประเมินตนเอง

5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริง รวมทั้งการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง

6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในทุกด้านทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง

7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากบูรณาการความรู้ความสามารถหลายๆ ด้านของผู้เรียน

8. เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง (ทักษะการคิดที่ซับซ้อน) เช่น การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์

9. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีความสุข

10. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2548 : 128) กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญของการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงดังนี

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลากับทุกสถานการณ์ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน

2. เป็นการประเมินที่เน้นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริงๆ

3. เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด

4. เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน

5. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้นซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้ความสามารถหลายๆ ด้านของผู้เรียน

6. เน้นการวัดความสามารถระดับสูง

7. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ 1) การเตรียมการสอน โดยครูต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์การเรียนการสอน เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ โดยครูต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจการเข้าร่วมกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง และ 3) การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยครูผู้สอนต้องประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง

2.3 การคิดแก้ปัญหา

2.3.1 ความหมายของการคิดแก้ปัญหา

การคิดแก้ปัญหาเป็นความสามารถทางสมองของมนุษย์ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการคิดแก้ปัญหาไว้ดังนี้

เมย์ (May, 1970 : 266) กล่าวว่าการคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนทางสมองซึ่งเกี่ยวข้องกับการหยั่งเห็น การจินตนาการ การจัดกระทำและรวบรวมความคิด

บอร์นเอดสเตรนด์ และโคมิโนสกิ (Bourne and Cominoski, 1971 : 9) กล่าวถึงการแก้ปัญหาว่า เป็นกิจกรรมที่เป็นทั้งการแสดงความรู้ ความคิดจากประสบการณ์เดิมและส่วนประกอบของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันนำมาจัดเรียงลำดับใหม่เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะ

กาเย่ห์ (Gagne, 1985 : 179) ให้ความหมายว่า การแก้ปัญหาเป็นวิธีการที่มนุษย์ใช้กฎ (Rules) เพื่อบรรลุ (Achieve) เป้าหมายที่คาดหวัง

สุมาลี พงศ์ติยะไพบูลย์ (2549 : 265) กล่าวถึงการแก้ปัญหาว่า เมื่อมนุษย์มีเป้าหมายที่แน่นอนหรือที่คาดหวัง แต่ไม่สามารถบรรลุหรือได้มา เพราะมีอุปสรรคมาขัดขวาง การที่เราจะบรรลุเป้าหมายนั้นจะต้องใช้วิธีการแก้ปัญหา

สุวิทย์ มูลคำ (2547 : 15) กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถทางสมองในการขจัดสภาวะความไม่สมดุลที่เกิดขึ้น โดยพยายามปรับตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกลับเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสภาวะที่เราคาดหวัง

จากความหมายการคิดแก้ปัญหาสามารถสรุปได้ว่า การคิดแก้ปัญหา หมายถึง การตอบสนองของบุคคลเมื่อได้เผชิญกับปัญหา จึงทำให้บุคคลต้องคิดวิธีการแก้ไขปัญหาให้ได้ผลตามที่ต้องการ

2.3.2 ความสำคัญของการคิดแก้ปัญหา

สุวิทย์ มูลคำ (2547 : 16) กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหา ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดของการคิดทั้งมวล การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่วุ่นวายสับสนได้เป็นอย่างมาก ผู้ที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาจะสามารถเผชิญกับสภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดและรู้จักการใช้สมองหรือเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจในสภาพการณ์ของสังคมได้อีกด้วย

กนกกรานต์ ฤกษ์ผ่องศรี (2546 : 39) กล่าวว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตประจำวันและจำเป็นสำหรับบุคคล โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาความคิดของเยาวชนให้มีทักษะการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของการคิดแก้ปัญหาสรุปได้ว่า การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับสภาวะสังคมในปัจจุบัน เพราะปัญหามีการเกิดขึ้นตลอดเวลาดังนั้นต้องใช้ความคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถของแต่ละบุคคล

2.3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดแก้ปัญหา

ดิวอี้ (Dewey, 1976) มีความเห็นว่า กระบวนการคิดแก้ปัญหานั้นควรประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparation) หมายถึง ขั้นการตั้งปัญหาหรือการค้นหาปัญหาว่าปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์นั้นๆ คืออะไร

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) หมายถึง ขั้นตอนในการพิจารณาว่าสิ่งใดบ้างเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหา หรือสิ่งใดที่ไม่ใช่สาเหตุที่สำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น จะมีลักษณะแตกต่างกันมีระดับความยากง่ายที่จะแก้ไขได้ต่างกันจึงต้องพิจาณาสิ่งต่อไปนี้

2.1 มีตัวแปรต้น หรือองค์ประกอบอะไรบ้าง

2.2 มีอะไรบ้างที่ต้องทำในการแก้ปัญหา

2.3 ต้องมองปัญหาในวงกว้าง โดยไม่มองเฉพาะสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อจะแก้ปัญหาทีละตอน

2.4 ต้องรู้จักคำถามที่จะเป็นกุญแจนำไปสู่การแก้ปัญหา

2.5 พยายามดูเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจริงๆ บางครั้งอาจมีสิ่งที่เรามองเห็นไม่ชัดเจนที่เป็นตัวก่อปัญหา ถ้าขจัดสิ่งนั้นได้ก็จะแก้ปัญหาได้

ขั้นที่ 3 ขั้นการเสนอแนวทางแก้ปัญหา (Production) หมายถึง การหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา แล้วออกมาในรูปวิธีการเป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาเพื่อตั้งสมมติฐานที่ต้องพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

3.1 จะมีวิธีการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาอย่างไร

3.2 สร้างสมมติฐานหรือคำถามที่อาจเป็นไปได้เพื่อช่วยแก้ปัญหาได้อย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผล (Verification) หมายถึง ขั้นในการเสนอเกณฑ์เพื่อการตรวจสอบผลลัพธ์ได้จากการเสนอวิธีการแก้ปัญหา ถ้าผลลัพธ์ไม่ได้ผลต้องมีการเสนอวิธีการแก้ปัญหาใหม่จนกว่าจะได้วิธีการที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุด

ขั้นที่ 5 ขั้นการนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication) หมายถึง การนำวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในโอกาสข้างหน้า เมื่อพบกับเหตุการณ์คล้ายกับปัญหาที่เคยพบแล้ว

กิลฟอร์ด (Guilford, 1971) ได้ลำดับกระบวนการแก้ปัญหาที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparation) หมายถึง ขั้นการตั้งปัญหาหรือค้นหาว่าปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์นั้นๆ คืออะไร

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) หมายถึง ขั้นในการพิจารณาดูว่าสิ่งใดบ้างที่เป็นสาเหตุที่สำคัญของปัญหา หรือสิ่งอื่นใดที่ไม่ใช่สาเหตุสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 3 ขั้นในการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา (Product) หมายถึง การหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงสาเหตุของปัญหาแล้วออกมาในรูปของวิธีการ สุดท้ายจะได้ผลลัพธ์ออกมา

ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบ (Verification) หมายถึง การเสนอเกณฑ์เพื่อการตรวจสอบผลลัพธ์ได้จากการเสนอแนวทางแก้ปัญหานี้ใหม่ จนกว่าจะได้แนวทางที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุด

ขั้นที่ 5 ขั้นในการนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication) หมายถึง การนำวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในโอกาสข้างหน้า เมื่อพบเหตุการณ์คล้ายคลึงกับปัญหาที่เคยพบเห็นมาแล้ว

เวียร์ (Weir, 1974) ได้เสนอขั้นตอนในการแก้ปัญหา 4 ขั้น ที่นักการศึกษาให้การยอมรับ และใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในการปฏิบัติ ทำให้สามารถกำหนดระยะเวลา วิธีการที่แน่นอนได้ดี ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นระบุปัญหาวิเคราะห์ประโยคที่เป็นปัญหาหรือตั้งปัญหา หมายถึง ความสามารถในการบอกปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนด

ขั้นที่ 2 การนิยามสาเหตุของปัญหาโดยแยกแยะจากลักษณะที่สำคัญ หรือวิเคราะห์ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการบอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด

ขั้นที่ 3 ขั้นค้นหาแนวทางแก้ปัญหา ตั้งสมมติฐานหรือวิธีการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา

ขั้นที่ 4 ขั้นพิสูจน์คำตอบ ผลลัพธ์ที่ได้จากปัญหาหรือตรวจสอบผลลัพธ์ หมายถึง ความสามารถในการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหาว่าผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร

วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (By Scientific Method) การแสวงหาความรู้ความจริงโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์เกิดจากแนวคิดในการให้เหตุผลทั้งแบบอนุมานและอุปมานรวมกัน โดย ชาร์ลดาร์วิน(CharlDarvin) เชื่อว่าวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ต้องเริ่มต้นจากการมีปัญหาเกิดขึ้นก่อน แล้วใช้วิธีอุปมานเพื่อเดาคำตอบหรือตั้งสมมติฐาน จากนั้นจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานนั้นว่าจริงหรือไม่แล้วจึงสรุปผล ซึ่งในขั้นตอนหลังนี้เป็นการใช้วิธีอนุมาน

นั่นเองเพื่อให้เห็นขั้นตอนของกระบวนการแสวงหาความรู้ความจริงตามวิธีการดังกล่าวอย่างชัดเจน จึงได้สรุปขั้นตอนของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็น 5 ลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นของปัญหา ขั้นนี้มนุษย์จะประสบปัญหาอุปสรรคหรือความยุ่งยากใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่จะสนองความต้องการหรือความประสงค์ของมนุษย์หรือขาดความรู้ที่จะอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่อยากจะรู้ได้ หรือไม่สามารถจะอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งสมมติฐาน ขั้นนี้มนุษย์จะทำความเข้าใจกับปัญหานั้น แล้วอาศัยเหตุผล ประสบการณ์ หรือความรู้เท่าที่ตนมี หรือรวบรวมมาได้ เพื่อกำหนดสิ่งที่เป็นคำตอบของปัญหา ซึ่งคำตอบของปัญหาที่คาดเดาอย่างมีเหตุผลขึ้นก่อนนี้เรียกว่า "สมมติฐาน"

ขั้นที่ 3 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ปรากฏตาม สภาพจริงโดยอาศัยการสังเกต หรือใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลชนิดต่าง ๆ ทั้งนี้บางปัญหาอาจต้องจัดสถานการณ์ หรือจัดการกระทำบางอย่าง (การทดลอง) ด้วย จึงจะเก็บข้อมูลได้

ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นนี้เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้นสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

ขั้นที่ 5 ขั้นลงสรุป ขั้นนี้จะได้คำตอบหรือความรู้ความจริงของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ว่าสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้าสอดคล้องก็ยอมรับสมมติฐานนั้นว่าเป็นความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ แต่ถ้าไม่สอดคล้องกับสมมติฐานก็ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่อไป

วิธีการทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นที่กล่าวมานี้ เป็นวิธีการที่นำมาซึ่งความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ นักวิทยาศาสตร์ใช้เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ทำนายปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสามารถควบคุมปรากฏการณ์ธรรมชาติได้ ในปัจจุบันวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นที่ยอมรับของศาสตร์แขนงต่าง ๆ และได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ซึ่งก่อให้เกิดความก้าวหน้าในศาสตร์แขนงต่าง ๆ เป็นอย่างมาก แม้ในทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ก็ตระหนักถึงคุณค่าของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง และได้นำมาใช้เป็นแบบแผนในการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างกว้างขวาง วิธีการทางวิทยาศาสตร์นี้นับเป็นจุดเริ่มต้นที่

พัฒนาต่อไปเป็นวิธีการของการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

2.3.4 ทักษะที่สำคัญในกระบวนการคิดแก้ปัญหา

มานพ เถี้ยมแก้ว (2545 : 35) กล่าวถึงทักษะที่สำคัญในกระบวนการคิดแก้ปัญหา มีดังต่อไปนี้

1. ทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหา
   - 1.1 การใช้ความคิดรวบยอดหลักการทฤษฎีในการบรรยายลักษณะปัญหา
   - 1.2 การจำแนกประเด็นปัญหา
   - 1.3 การใช้แผนภาพหรือไดอะแกรมอธิบายปัญหา
2. ทักษะการแสวงหาและเก็บข้อมูล
   - 2.1 การเลือกแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้
   - 2.2 การฟังและสังเกตเพื่อเก็บข้อมูล
   - 2.3 การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
   - 2.4 การจำแนกข้อมูลที่สำคัญและไม่สำคัญ
   - 2.5 การจดบันทึกย่อ
   - 2.6 การอ่านตารางและกราฟ
3. ทักษะการวิเคราะห์และตีความ
   - 3.1 การเรียบเรียงและจัดระบบข้อมูล
   - 3.2 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
   - 3.3 การตีความผลสรุปข้อมูล
4. ทักษะการนำเสนอข้อมูล
   - 4.1 การเรียบเรียงรายงานอย่างเป็นระบบ
   - 4.2 การเสนอรายงานปากเปล่า
   - 4.3 การเสนอข้อมูลโดยตาราง และแผนภาพ
   - 4.4 การทำบรรณานุกรม
5. ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. ทักษะการทำงานและการคิดอย่างเป็นอิสระ

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (science process skill) หมายถึง ความสามารถและความชำนาญในการคิด เพื่อค้นหาความรู้ และการแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการทาง

วิทยาศาสตร์ อาทิ การสังเกต การวัด การคำนวณ การจำแนก การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับเวลา การจัดกระทำ และสื่อความหมายข้อมูล การลงความคิดเห็น การพยากรณ์ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดนิยาม การกำหนดตัวแปร การทดลอง การวิเคราะห์ และแปรผลข้อมูล การสรุปผลข้อมูล ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ

ความสำคัญของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะสำคัญที่แสดงถึงการมีกระบวนการคิด อย่างมีเหตุ มีผลตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ผู้เรียน และผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจในเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปสู่กระบวนการคิดที่ซับซ้อนมากขึ้น

1. ระดับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน 8 ทักษะ เป็นทักษะเพื่อการแสวงหาความรู้ทั่วไป ประกอบด้วย

ทักษะที่ 1 การสังเกต (Observing) หมายถึง การใช้ประสาทสัมผัสของร่างกายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กายสัมผัส เข้าสัมผัสกับวัตถุหรือเหตุการณ์เพื่อให้ทราบ และรับรู้ข้อมูล รายละเอียดของสิ่งเหล่านั้น โดยปราศจากความคิดเห็นส่วนตน ข้อมูลเหล่านี้จะประกอบด้วย ข้อมูลเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ และรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการสังเกต

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ

– สามารถแสดงหรือบรรยายคุณลักษณะของวัตถุได้ จากการใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

– สามารถบรรยายคุณสมบัติเชิงประมาณ และคุณภาพของวัตถุได้

– สามารถบรรยายพฤติการณ์การเปลี่ยนแปลงของวัตถุได้

ทักษะที่ 2 การวัด (Measuring) หมายถึง การใช้เครื่องมือสำหรับการวัดข้อมูลในเชิงปริมาณของสิ่งต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นตัวเลขในหน่วยการวัดที่ถูกต้อง แม่นยำได้ ทั้งนี้ การใช้เครื่องมือจำเป็นต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด รวมถึงเข้าใจวิธีการวัด และแสดงขั้นตอนการวัดได้อย่างถูกต้อง

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ

– สามารถเลือกใช้เครื่องมือได้เหมาะสมกับสิ่งที่วัดได้

– สามารถบอกเหตุผลในการเลือกเครื่องมือวัดได้

– สามารถบอกวิธีการ ขั้นตอน และวิธีใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง

– สามารถทำการวัด รวมถึงระบุหน่วยของตัวเลขได้อย่างถูกต้อง

ทักษะ ที่ 3 การคำนวณ (Using numbers) หมายถึง การนับจำนวนของวัตถุ และการนำตัวเลขที่ได้จากนับ และตัวเลขจากการวัดมาคำนวณด้วยสูตรคณิตศาสตร์ เช่น การบวก การลบ การคูณ การหาร เป็นต้น โดยการเกิดทักษะการคำนวณจะแสดงออกจากการนับที่ถูกต้อง ส่วนการคำนวณจะแสดงออกจากการเลือกสูตรคณิตศาสตร์ การแสดงวิธีคำนวณ และการคำนวณที่ถูกต้อง แม่นยำ

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ

– สามารถนับจำนวนของวัตถุได้ถูกต้อง

– สามารถบอกวิธีคำนวณ แสดงวิธีคำนวณ และคิดคำนวณได้ถูกต้อง

ทักษะที่ 4 การจำแนกประเภท (Classifying) หมายถึง การเรียงลำดับ และการแบ่งกลุ่มวัตถุหรือรายละเอียดข้อมูลด้วยเกณฑ์ความแตกต่างหรือความสัมพันธ์ใดๆอย่างใดอย่างหนึ่ง

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ

– สามารถเรียงลำดับ และแบ่งกลุ่มของวัตถุ โดยใช้เกณฑ์ใดได้อย่างถูกต้อง

– สามารถอธิบายเกณฑ์ในเรียงลำดับหรือแบ่งกลุ่มได้

ทักษะที่ 5 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปสและสเปสกับเวลา (Using space/Time relationships)

สเปสของวัตถุ หมายถึง ที่ว่างที่วัตถุนั้นครองอยู่ ซึ่งอาจมีรูปร่างเหมือนกันหรือแตกต่างกับวัตถุนั้น โดยทั่วไปแบ่งเป็น 3 มิติ คือ ความกว้าง ความยาว และความสูง ความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปสของวัตถุ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่าง 3 มิติ กับ 2 มิติ ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งที่อยู่ของวัตถุหนึ่งกับวัตถุหนึ่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างสเปสของวัตถุกับเวลา ได้แก่ ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของวัตถุกับช่วงเวลา หรือความสัมพันธ์ของสเปสของวัตถุที่เปลี่ยนไปกับช่วงเวลา

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ

– สามารถอธิบายลักษณะของวัตถุ 2 มิติ และวัตถุ 3 มิติ ได้

– สามารถวาดรูป 2 มิติ จากวัตถุหรือรูป 3 มิติ ที่กำหนดให้ได้

– สามารถอธิบายรูปทรงทางเราขาคณิตของวัตถุได้

– สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุ 2 มิติ กับ 3 มิติได้ เช่น ตำแหน่งหรือทิศของวัตถุ และตำแหน่งหรือทิศของวัตถุต่ออีกวัตถุ

– สามารถบอกความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของวัตถุกับเวลาได้

– สามารถบอกความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงขนาด ปริมาณของวัตถุกับเวลาได้

ทักษะที่ 6 การจัดกระทำ และสื่อความหมายข้อมูล (Communication) หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และการวัด มาจัดกระทำให้มีความหมาย โดยการหาความถี่ การเรียงลำดับ การจัดกลุ่ม การคำนวณค่า เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายได้ดีขึ้น ผ่านการเสนอในรูปแบบของตาราง แผนภูมิ วงจร เขียนหรือบรรยาย เป็นต้น

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ

– สามารถเลือกรูปแบบ และอธิบายการเลือกรูปแบบในการเสนอข้อมูลที่เหมาะสมได้

– สามารถออกแบบ และประยุกต์การเสนอข้อมูลให้อยู่ในรูปใหม่ที่เข้าใจได้ง่าย

– สามารถเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย

– สามารถบรรยายลักษณะของวัตถุด้วยข้อความที่เหมาะสม กะทัดรัด และสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย

ทักษะที่ 7 การลงความเห็นจากข้อมูล (Inferring) หมายถึง การเพิ่มความคิดเห็นของตนต่อข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอย่างมีเหตุผลจากพื้นฐานความรู้หรือประสบการณ์ที่มี

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ คือ สามารถอธิบายหรือสรุปจากประเด็นของการเพิ่มความคิดเห็นของตนต่อข้อมูลที่ได้มา

ทักษะที่ 8 การพยากรณ์ (Predicting) หมายถึง การทำนายหรือการคาดคะเนคำตอบ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสังเกตหรือการทำซ้ำ ผ่านกระบวนการแปรความหายของข้อมูลจากสัมพันธ์ภายใต้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ คือ สามารถทำนายผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อมูลบนพื้นฐานหลักการ กฎ หรือทฤษฎีที่มีอยู่ ทั้งภายในขอบเขตของข้อมูล และภายนอกขอบเขตของข้อมูลในเชิงปริมาณได้

2. ระดับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ 5 ทักษะ เป็นทักษะกระบวนการขั้นสูงที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อแสวงหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เป็นพื้นฐานในการพัฒนา ประกอบด้วย

ทักษะที่ 9 การตั้งสมมติฐาน (Formulating hypotheses) หมายถึง การตั้งคำถามหรือคิดคำตอบล่วงหน้าก่อนการทดลองเพื่ออธิบายหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์อย่างไร โดยสมมติฐานสร้างขึ้นจะอาศัยการสังเกต ความรู้ และประสบการณ์ภายใต้หลักการ กฎ หรือทฤษฎีที่สามารถอธิบายคำตอบได้

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ

– สามารถตั้งคำถามหรือคิดหาคำตอบล่วงหน้าก่อนการทดลองได้

– สามารถตั้งคำถามหรือคิดหาคำตอบล่วงหน้าจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆได้

ทักษะที่ 10 การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Defining operationally) หมายถึง การกำหนด และอธิบายความหมาย และขอบเขตของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือการทดลองเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างบุคคล

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ คือ สามารถอธิบายความหมาย และขอบเขตของคำหรือตัวแปรต่าง ๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการทดลองได้

ทักษะที่ 11 การกำหนด และควบคุมตัวแปร (Identifying and controlling variables) หมายถึง การบ่งชี้ และกำหนดลักษณะตัวแปรใดๆให้เป็นเป็นตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น และตัวแปรใดๆให้เป็นตัวแปรตาม และตัวแปรใดๆให้เป็นตัวแปรควบคุม

ตัวแปรต้น คือ สิ่งที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลหรือสิ่งที่ต้องการทดลองเพื่อให้ทราบว่าเป็นสาเหตุของผลที่เกิดขึ้นหรือไม่

ตัวแปรตาม คือ ผลที่เกิดจากการกระทำของตัวแปรต้นในการทดลอง

ตัวแปรควบคุม คือ ปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากตัวแปรต้นที่อาจมีผลมีต่อการทดลองที่ต้องควบคุมให้เหมือนกันหรือคงที่ขณะการทดลอง

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ คือ สามารถกำหนด และอธิบายตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุมในการทดลองได้

ทักษะที่ 12 การทดลอง (Experimenting) หมายถึง กระบวนการปฏิบัติและทำซ้ำในขั้นตอนเพื่อหาคำตอบจากสมมติฐาน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การออกแบบการทดลอง หมายถึง การวางแผนการทดลองก่อนการทดลองจริงๆ เพื่อกำหนดวิธีการ และขั้นตอนการทดลองที่สามารถดำเนินการได้จริง รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นขณะทำการทดลองเพื่อให้การทดลองสามารถดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

2. การปฏิบัติการทดลอง หมายถึง การปฏิบัติการทดลองจริง

3. การบันทึกผลการทดลอง หมายถึง การจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการทดลองซึ่งอาจเป็นผลจากการสังเกต การวัดและอื่น ๆ

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ

– สามารถออกแบบการทดลอง และกำหนดวิธี ขั้นตอนการทดลองได้ถูกต้อง และเหมาะสมได้

– สามารถระบุ และเลือกใช้อุปกรณ์ในการทดลองอย่างเหมาะสม

– สามารถปฏิบัติการทดลองตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง

– สามารถบันทึกผลการทดลองได้อย่างถูกต้อง

ทักษะที่ 13 การตีความหมายข้อมูล และการลงข้อมูล (Interpreting data and conclusion) หมายถึง การแปรความหมายหรือการบรรยายลักษณะและสมบัติของข้อมูลที่มีอยู่ การตีความหมายข้อมูลในบางครั้งอาจต้องใช้ทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะการคำนวณ

การลงข้อมูล หมายถึง การวิเคราะห์ และการสรุปผลความสัมพันธ์ของข้อมูล สรุปประเด็นสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการทดลองหรือศึกษา

ความสามารถที่แสดงการเกิดทักษะ คือ

– สามารถในการวิเคราะห์ และสรุปประเด็นสำคัญ รวมถึงการแปลความหมายหรือบรรยายลักษณะของข้อมูล

– สามารถบอกความสัมพันธ์ของข้อมูลได้

จากการศึกษาทักษะที่สำคัญในกระบวนการคิดแก้ปัญหา ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 13 ทักษะมาใช้ในการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน

2.4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยในประเทศ

จันทรานี สงวนนาม (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะบางประการของผู้บริหารบรรยากาศของโรงเรียนและความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะบางประการของผู้บริหารและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษาในด้านต่างๆดังนี้คือแบบของผู้นำการตัดสินใจการติดต่อสื่อสารการแก้ปัญหาการเป็นผู้นำทางวิชาการบรรยากาศของโรงเรียนและความพึงพอใจในงานของครูกลุ่มตัวอย่างได้แก่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประศึกษา

แห่งชาติกลุ่มแรกเป็นกลุ่มของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ (เป็นโรงเรียนดีเด่น) กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มของโรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ (ไม่เคยได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่น) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีแบบของผู้นำแบบมุ่งงานมากกว่าแบบมุ่งสัมพันธ์มีพฤติกรรมการตัดสินใจแบบมุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าแบบมุ่งผลลัพธ์ของงานมีพฤติกรรมติดต่อสื่อสารแบบมุ่งการรับรู้ข่าวสารโดยทั่วกันมากกว่าแบบมุ่งความถูกต้องของข่าวสารมีพฤติกรรมแก้ปัญหาแบบวิธีระดมพลังสมองแตกต่างกันโดยผู้บริหารในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาแบบระดมสมองมากกว่าด้านพฤติกรรมการเป็นผู้นำทางวิชาการนั้นผู้บริหารในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมีบรรยากาศของโรงเรียนดีกว่าโรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จและครูในโรงเรียนทั้งสองมีความพึงพอใจในงานไม่แตกต่างกันและผลการศึกษายังพบว่าตัวแปรที่ใช้ทำนายความสำเร็จของโรงเรียนได้แก่พฤติกรรมแก้ปัญหาด้วยวิธีระดมพลังสมองและด้วยวิธีระบบการเป็นผู้นำทางวิชาการบรรยากาศของโรงเรียนแบบของผู้นำและความพึงพอใจในงานของครู

จำรอง แสงพรหมศรี (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนครผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากมีพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบนักพัฒนาคือผู้นำที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีมีความสามารถในการจูงใจบุคคลอื่นรู้จักมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสมเป็นที่ไว้วางใจของผู้ร่วมงานระดับประสิทธิผลของการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเป็นประเภทที่มีประสิทธิผลสูงร้อยละ 68.87 และประเภทที่มีประสิทธิผลต่ำร้อยละ 31.13

วิชัย ศรีเสน่ห์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารดีเด่นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานีพบว่าความคิดเห็นของข้าราชการครูสายผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนผู้บริหารดีเด่นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานีเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารดีเด่นในด้านบทบาทที่เป็นจริงพบว่าโดยภาพรวมผู้บริหารดีเด่นมีระดับภาวะผู้นำแบบขายความคิดและแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาในรายแบบของภาวะผู้นำพบว่าผู้บริหารดีเด่นมีระดับภาวะผู้นำแบบขายความคิดและแบบมีสวนร่วมอยู่ในระดับมากส่วนภาวะผู้นำแบบสั่งการและแบบมอบหมายงานอยู่ในระดับปานกลางในด้านบทบาทที่คาดหวังพบว่าโดยภาพรวมและในรายแบบของภาวะผู้นำผู้บริหารดีเด่นมีระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับคือภาวะผู้นำแบบขายความคิดภาวะ

ผู้นำแบบมีส่วนร่วมภาวะผู้นำแบบสั่งการและภาวะผู้นำแบบมอบหมายงานสวนผลการศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครูสายผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนผู้บริหารดีเด่นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานีเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารดีเด่นจำแนกตามตามพฤติกรรมภาวะผู้นำในแบบภาวะผู้นำแบบต่างๆพบว่าแบบสั่งการบทบาทที่เป็นจริงและในบทบาทที่คาดหวังพฤติกรรมภาวะผู้นำที่ผู้บริหารดีเด่นแสดงออกอยู่ในระดับมากที่เป็นลำดับสูงสุดได้แก่ผู้บริหารของท่านกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนเช่นเดียวกันแบบขายความคิดพฤติกรรมภาวะผู้นำที่ผู้บริหารดีเด่นแสดงออกอยู่ในลำดับสูงสุดในด้านบทบาทที่เป็นจริงได้แก่ผู้บริหารของท่านกำหนดเป้าหมายของงานและนำไปชี้แจงเพื่อให้เพื่อนร่วมงานรับไปปฏิบัติส่วนในด้านบทบาทที่คาดหวังพฤติกรรมภาวะผู้นำที่ผู้บริหารดีเด่นแสดงออกอยู่ในลำดับสูงสุดได้แก่ผู้บริหารของท่านส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานบุคลากรช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดีแบบมีส่วนร่วมพฤติกรรมภาวะผู้นำที่ผู้บริหารดีเด่นแสดงออกอยู่ในลำดับสูงสุดในด้านบทบาทที่เป็นจริงได้แก่ผู้บริหารของท่านมีการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงานส่วนในด้านบทบาทที่คาดหวังพฤติกรรมภาวะผู้นำที่ผู้บริหารดีเด่นแสดงออกอยู่ในลำดับสูงสุดได้แก่ผู้บริหารของท่านช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก้ปัญหาบุคลากรเสมอแบบมอบหมายงานพฤติกรรมภาวะผู้นำที่ผู้บริหารดีเด่นแสดงออกอยู่ในลำดับสูงสุดในด้านบทบาทที่เป็นจริงได้แก่ผู้บริหารของท่านมอบหมายงานให้บุคลากรตามความรู้ความสามารถส่วนในด้านบทบาทที่คาดหวังพฤติกรรมภาวะผู้นำที่ผู้บริหารดีเด่นแสดงออกอยู่ในลำดับสูงสุดได้แก่ผู้บริหารของท่านอำนวยความสะดวกในการทำงานแก่บุคลากรเป็นอย่างดี

พิพัฒน์ ศรีสุขพันธ์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีพฤติกรรมการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีการร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์การแสดงความเป็นผู้นำเหมาะสมและการแสวงหาและใช้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาหน่วยงานผลการวิจัยครั้งนี้ชี้บ่งว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีพฤติกรรมการบริหารที่แตกต่างกัน

จรูณ จันทะสิน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 81 (บ้านหนองภัยศูนย์) อำเภอเมือง จังหวัด

หนองบัวลำภู พบว่า ผลการสำรวจสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน ทำให้ทราบว่าครูในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญค่อนข้างน้อย ครูมีพฤติกรรมการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการสอนแบบบรรยาย ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หลังจากนำปัญหาที่ค้นพบมาแก้ไขด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้วยการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้ระบบการนิเทศการสอน เพื่อกำกับนิเทศติดตามการสอนของครูในห้องเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนา คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสามารถนำความรู้ที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการไปจัดทำแผนที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีความสมบูรณ์ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตนเอง จากเดิมที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนมีผลทำให้ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อครูและเพื่อนๆ

ศศิธร อ่อนปุย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมหาชนะชัยวิทยาคม จังหวัดยโสธร พบว่าก่อนการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน คือ ครูขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ขาดความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการสอน และสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ หลังจากได้พัฒนาโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูผู้ร่วมสมัครใจเข้าร่วมโครงการ และดำเนินตามวงจร PDCA ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ 1) ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความเข้าใจในเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีความเข้าใจในการเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากยิ่งขึ้น 2) ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำเอาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพวิชาที่สอน 3) ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถนำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของวิชาที่สอนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สุวัฒน์ ศรีจันทวงศ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านนาแปน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เนินผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเนื้อหาตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ โรงเรียนมีโครงการสร้างการบริหารที่เหมาะสม มีการจัดระบบแบ่งงานรับผิดชอบที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ แต่โรงเรียนยังขาดสื่ออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลทางคอมพิวเตอร์อยู่บ้าง ขาดระบบที่ดีในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการซึ่งกันและกันน้อยเกินไป แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนยังขาดความสอดคล้องกัน การบริหารใช้จ่ายงบประมาณยังไม่เป็นไปตามแผนงานโครงการที่กำหนดเท่าที่ควร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังขาดการมีส่วนร่วมในด้านวิชาการ และกำหนดบทบาทหน้าที่ปฏิบัติของตนเองยังไม่ชัดเจน โรงเรียนขาดระบบการกำกับติดตามนิเทศภายในที่ดีและขาดความต่อเนื่องในการนิเทศ ผลจากการนิเทศโรงเรียนยังไม่นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลกับผู้เรียนเท่าที่ควร การศึกษาเป้าหมายหลักสูตรสถานศึกษาและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมบูรณาการน้อยเกินไป ครูควรได้รับการพัฒนาเทคนิควิธีการสอน การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มากขึ้น โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ด้านการวัดและประเมินผลแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนา พบว่า ควรพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนที่ดี พัฒนาแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการให้มีความสอดคล้องกัน มีระบบนิเทศภายในที่ดี จัดระบบประกันคุณภาพภายใน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ หลักสูตรท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เน้นแผนงานและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของผู้เรียน มีการพัฒนาระบบทีมงานที่ดี มีการพัฒนาเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ครูควรศึกษาเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจน พัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ส่งเสริมจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ใช้สื่อและแผนการเรียนรู้พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ผู้เรียนมีความรู้ในการจำแนกข้อมูล การคิดวิเคราะห์ คิดแบบสร้างสรรค์ด้วยตนเอง มีการพัฒนาการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะความรู้ในรายวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์ ส่งเสริมการใช้

สื่อคอมพิวเตอร์ในการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

มยุรี จันทร์สวย (2551 : 67-70) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิด ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยมีความมุ่งหมาย คือ เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มีความสามารถด้านทักษะการคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แม็กนูสัน (Magnuson , 1971: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานธุรการโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะด้านส่วนตัวและวิชาชีพของผู้บริหารมีดังนี้ (1) คุณลักษณะด้านส่วนตัว ได้แก่ ความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ มีอารมณ์มั่นคง มีอารมณ์ขัน เปิดเผย เข้าใจง่าย มีความเยือกเย็น และเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น เป็นต้น (2) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ มีความสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ดี มีความรู้ในวิชาการบริหารดี รู้จักการมอบหมายงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความสามารถในการตัดสินใจ

สมิธ (Smith , 1974 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของครูใหญ่ที่มีประสิทธิภาพพบว่าคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1) สร้างสัมพันธภาพกับผู้บริหารระดับสูงกว่าโรงเรียนกับคณะกรรมการโรงเรียน (2) วางแผนและร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับคณะครูในโรงเรียน (3) สร้างความเข้าใจและมีการติดต่อระหว่างบ้านกับโรงเรียน (4) กระตุ้นให้ครูมีการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่วนตัว (5) ทำให้เกิดความมั่นคงและความเชื่อมั่นในบรรยากาศของโรงเรียนและตัวครูใหญ่เอง (6) มีอุปการะคุณ (7) พัฒนาตนเองในด้านวิชาการ (8) สร้างสามัคคี และทำงานร่วมกับครูในการส่งเสริมโรงเรียนของตนเอง (9) ทำงานตามโครงการพัฒนาต่างๆของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (10) ทำงานอย่างมีสัมพันธภาพอันดียิ่งกับชุมชน (11) เป็นผู้นำในทางวิชาการ (12) แสดงความสามารถในการสอนและการบริหารโรงเรียนให้เห็นประจักษ์ (13) ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีและมีวินัย (14) มีความสัมพันธ์อย่างดีกับนักเรียน

คีใจ (Kijai, 1987 : 829-A อ้างถึงใน อำนาจ เภทพ่อค้า, 2541 : 91) ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จจากปัจจัยพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ บรรยากาศของ

โรงเรียน ภาพพจน์ของโรงเรียน ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการคิดคำนวณ และความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

เฮค และคณะ (Heck, et al., 1990 : 94-125) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน : ความถูกต้องของรูปแบบเชิงเหตุผล โดยมีความมุ่งหมายที่จะทดสอบทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบเชิงเหตุผลที่ว่า ครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่ใช้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยยืนยันว่า พฤติกรรมด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครูใหญ่ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจริง

วิลสัน-คิวเยิล (Wilson-Quayle, 2001 : Abstract) ได้ศึกษาการสอนโดยให้เด็กเป็นศูนย์กลางกับการสอนโดยการชี้แนะของครูต่อนักเรียนที่มีรายได้ต่ำ ก่อนการเข้าเรียนของเด็กชาวลาติน โดยการใช้คำพูดกระตุ้น โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการทดสอบก่อน – หลัง นักเรียนเข้าเรียน 61 คน นักเรียนมีความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน โดยสามารถเห็นได้ชัดจากการสังเกต สอบถามผู้ปกครอง พบว่า เด็กๆ ส่วนใหญ่แสดงระดับคะแนนทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นหลังจาก 2 ภาคการศึกษา แม้ว่าเด็กในกลุ่มการสอนให้เด็กเป็นศูนย์กลางจะแสดงอารมณ์ด้านบวกน้อย หลัง 2 ภาคการศึกษาเป็นเพราะความเบื่อหน่าย เบื่องานส่วนเด็กกลุ่มทาสอนโดยการชี้แนะของครู มีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่ากลุ่มที่สอนโดยนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้วิจัยสรุปว่าวิธีสอนที่แตกต่างมีอิทธิพลที่แตกต่างต่อกลุ่มเด็ก

วาดามูรา (Wadamura, 2000 : Abstract) ได้ศึกษาการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางกับการสอนคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษา โดยทำการศึกษา 3 กรณี พบว่า การที่เด็กได้รับความรู้ดีที่สุด จากการสอนที่จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนแบบให้เด็กเป็นศูนย์กลางในชั้นเรียน จากการเปรียบเทียบการทดลองสอน โดยใช้การสอนโดยตรง กับการสอนแบบให้เด็กเป็นศูนย์กลาง สามารถสร้างความรู้พื้นฐานและความสามารถใช้ความรู้นั้นในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แผนพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยมี 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนากระบวนการการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ 1) กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา 2) กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และ3) กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษา แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

3. จัดทำร่างกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

4. จัดสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

5. ปรับปรุงร่างกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

6. ประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เพื่อคัดเลือกโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการทดลองนำร่อง

7. ประสานงานกับโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการทดลองใช้นำร่อง

8. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจง และพัฒนาผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับการนำกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนไปทดลองใช้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 3 โรงเรียน

9. ปรับปรุงร่างกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน แล้วจัดทำฉบับจริง

ระยะที่ 2 การประเมินกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1. ประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เพื่อคัดเลือกโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียน ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการประเมินกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

2. ประสานงานกับโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการนำกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนไปใช้

3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจง และพัฒนาผู้บริหาร ครู และนักเรียน เกี่ยวกับการนำกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ไปใช้กับสถานศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน

4. ใช้โรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน เป็นฐานในการทดลองใช้ โดยใช้เวลาในการทดลอง 3 เดือน

5. นิเทศโรงเรียนแต่ละแห่ง เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน หรือจุดด้อย เดือนละ 1 ครั้ง

6. ประเมินกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน โดยใช้แบบประเมิน

กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยประเมินจากผู้บริหาร ครู และนักเรียน

7. จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็นผู้บริหาร 30 คน ครู 30 คน นักเรียน 60 รวมทั้งสิ้น 120 คน ผู้วิจัยคัดเลือกสถานศึกษาโดยเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.3.1 เครื่องมือฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

3.3.2 เครื่องมือฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เรื่อง การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

3.3.3 เครื่องมือฉบับที่ 3 แบบสอบถามผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียน

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ทั้งก่อนและหลังการพัฒนา

3.3.4 เครื่องมือฉบับที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู และนักเรียนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัยดำเนินการดังนี้

3.4.1 คณะวิจัยทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์ นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นหัวข้อ

3.4.2 คณะวิจัยบันทึกสภาพปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาที่พัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

3.4.3 คณะวิจัยนำแบบสอบถามผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนไปให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างประเมิน

3.4.4 คณะวิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหาร ครู ผู้ นักเรียน เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างประเมิน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำ แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วดำ เนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้นี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและขนาดสถานศึกษาโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การดำเนินงานและเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน

1. วิเคราะห์การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งภาพรวม รายด้านและรายข้อ ใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย กำหนดเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	แปลความว่า	มีการปฏิบัติมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	แปลความว่า	มีการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	แปลความว่า	มีการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	แปลความว่า	มีการปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	แปลความว่า	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งภาพรวม รายด้านและรายข้อ ใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย กำหนดเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 แปลความว่า พึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 แปลความว่า พึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 แปลความว่า มีพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 แปลความว่า พึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 แปลความว่า พึงพอใจน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบความผลการทดลอง ก่อน-หลัง ใช้กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู และกระบวนการพัฒนาพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน โดยการทดสอบค่าที (t – test)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.1 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.3 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 2 ผลการประเมินพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

2.1 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

2.2 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

2.3 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.1 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

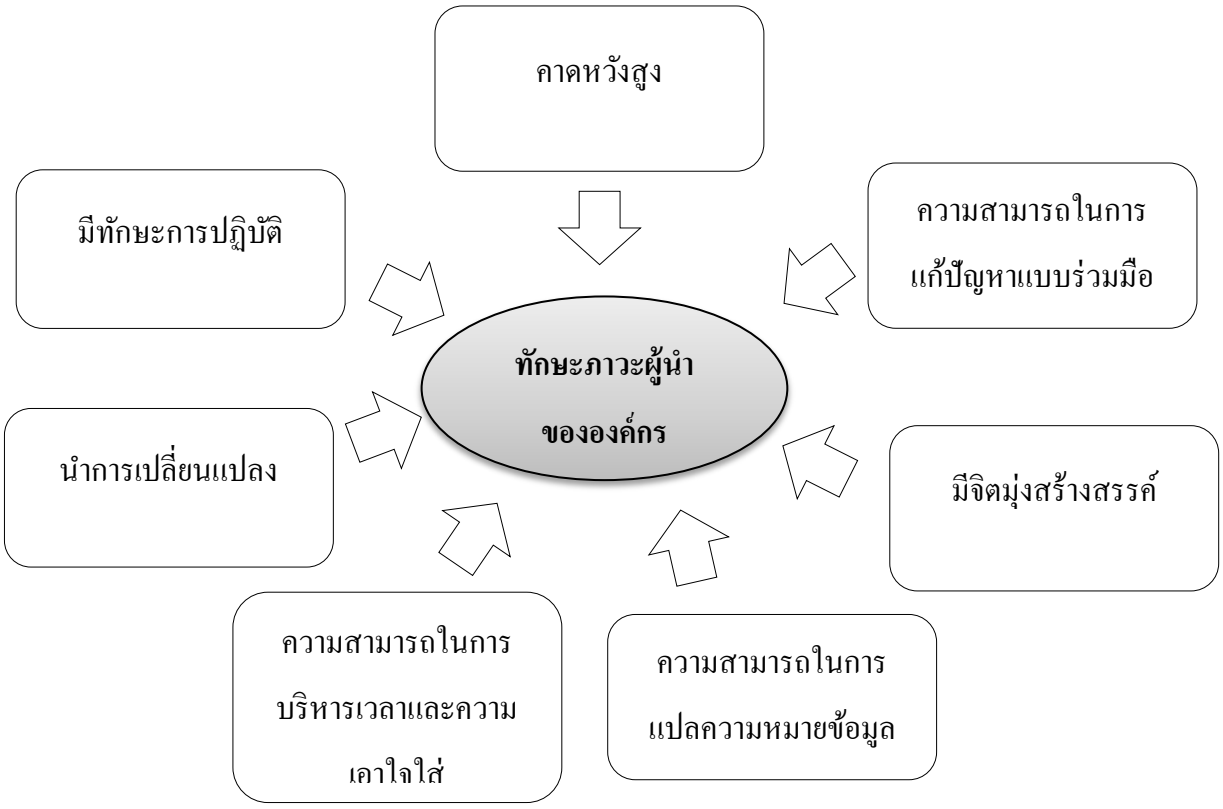

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถสรุปกระบวนการพัฒนาได้ดังนี้

1. มีความคาดหวังสูง

- ผู้นำสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์จะมุ่งความสำเร็จของนักเรียนทุกคน

- มีความพยายามเพื่อให้บรรลุผลในความเชื่อนั้น

- นักเรียนถูกท้าทายด้วยหลักสูตรที่มีลักษณะเข้มงวด (rigorous curriculum)

- สนับสนุนอย่างเต็มที่เพื่อความก้าวหน้า

- มุ่งศึกษาในระดับวิทยาลัยและการศึกษาต่อเนื่องอย่างจริงจัง

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

- มีความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และความสำเร็จ

- สร้างความเป็นหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในทุกระดับของโรงเรียน

- แสวงหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้

3. มีจิตมุ่งสร้างสรรค์

- ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี

- นำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในงานต่างๆ ในโรงเรียน

4. ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล

- รู้คุณค่าของข้อมูลที่ดีและนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษา

- วิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็ว

- สามารถนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติได้

- สามารถนำข้อมูลไปประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จได้

5. ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่

- การบริหารเวลา และการมอบอำนาจ

- ต้องทำด้วยใจรัก ที่มุ่งสู่ความสำเร็จของผู้เรียน

6. นำการเปลี่ยนแปลง

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลง

- มีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการนำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

- มีสารสนเทศเกี่ยวกับวิธีการสอน การเรียนรู้ และการประเมินผล

- เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการตอบสนองของบุคลากรต่อการเปลี่ยนแปลง

- เข้าใจถึงความเชื่อและการปฏิบัติของครูเพื่อช่วยเหลือให้นำเอาวิธีการใหม่ๆ มาใช้

- สร้างความสัมพันธ์บนพื้นฐานความไว้วางใจกัน

- ตระหนักถึงศักยภาพของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลง

- มียุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

7. มีทักษะการปฏิบัติ ประกอบด้วย วัฒนธรรม ศาสตร์การสอน ระบบ และเป็นหุ้นส่วนและเครือข่าย

1.2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1. การเตรียมการจัดการเรียนรู้

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.4 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน

1.5 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลัก CIPPA Model

1.6 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.7 จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.8 เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1.9 ติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือโสตทัศน์วัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.10 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.11 ห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะ เก้าอี้ใหม่

2. การจัดการเรียนรู้

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

2.4 ดูแลให้ผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

2.5 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.6 กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

2.7 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

2.8 ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

2.9 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

2.10 ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.11 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.12 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

3. การประเมินตามสภาพจริง

3.1 สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

3.2 สัมภาษณ์ผู้เรียนเมื่อพบปัญหาหรือสงสัย

3.3 รวบรวมข้อมูลการเรียนของผู้เรียนตามสภาพจริง

3.4 ตรวจผลงานของผู้เรียนอยู่เสมอ

3.5 ใช้แบบทดสอบในการประเมินผลของผู้เรียน

3.6 มีการประเมินผลตามสภาพจริงทั้งกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

5.1.1.1 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบด้วย

1) มีความคาดหวังสูง ผู้นำสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์จะมุ่งความสำเร็จของนักเรียนทุกคนมีความพยายามเพื่อให้บรรลุผลในความเชื่อนั้นนักเรียนถูกท้าทายด้วยหลักสูตรที่มีลักษณะเข้มงวด (rigorous curriculum)สนับสนุนอย่างเต็มที่เพื่อความก้าวหน้ามุ่งศึกษาในระดับวิทยาลัยและการศึกษาต่อเนื่องอย่างจริงจัง

2) ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และความสำเร็จสร้างความเป็นหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในทุกระดับของโรงเรียนแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้

3) มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในงานต่างๆ ในโรงเรียน

4) ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้คุณค่าของข้อมูลที่ดีและนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็วสามารถนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติได้สามารถนำข้อมูลไปประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จได้

5) ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารเวลา และมอบอำนาจต้องทำด้วยใจรัก ที่มุ่งสู่ความสำเร็จของผู้เรียน

6) นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงมีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการนำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติมีสารสนเทศเกี่ยวกับวิธีการสอน การเรียนรู้ และการประเมินผลเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ

เปลี่ยนแปลงและการตอบสนองของบุคลากรต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าใจถึงความเชื่อและการปฏิบัติของครูเพื่อช่วยเหลือให้นำเอาวิธีการใหม่ๆ มาใช้สร้างความสัมพันธ์บนพื้นฐานความไว้วางใจกัน ตระหนักถึงศักยภาพของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลง และมียุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

7) มีทักษะการปฏิบัติ ประกอบด้วย วัฒนธรรม ศาสตร์การสอน ระบบ และเป็นหุ้นส่วนและเครือข่าย

5.1.1.2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย

1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ ครูต้องศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลายกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนวิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลัก CIPPA Modelกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียนเอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือโสตทัศน์วัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะ เก้าอี้ใหม่

2) การจัดการเรียนรู้ ครูต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีกระตุ้นผู้เรียนให้สนใจการเข้าร่วมกิจกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริงดูแลให้ผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรมให้คำแนะนำ และข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็นบันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้นให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสมให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสมให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

3) การประเมินตามสภาพจริงครูต้องสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนสัมภาษณ์ผู้เรียนเมื่อพบปัญหาหรือสงสัยรวบรวมข้อมูลการเรียนของผู้เรียนตามสภาพจริงตรวจ

ผลงานของผู้เรียนอยู่เสมอใช้แบบทดสอบในการประเมินผลของผู้เรียนและมีการประเมินผลตามสภาพจริงทั้งกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.1.1.3 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ประกอบด้วย

1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ขั้นที่ 1ขั้นของปัญหา ขั้นที่ 2ขั้นตั้งสมมติฐาน ขั้นที่ 3ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 5 ขั้นลงสรุป

2) ทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหา ได้แก่ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 13 ทักษะได้แก่ การสังเกต (Observing)การวัด (Measuring)การคำนวณ (Using numbers)การจำแนกประเภท (Classifying)การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปสและสเปสกับเวลา (Using space/Time relationships)การจัดกระทำ และสื่อความหมายข้อมูล (Communication)การลงความเห็นจากข้อมูล (Inferring)การพยากรณ์ (Predicting)การตั้งสมมติฐาน (Formulating hypotheses)การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Defining operationally)การกำหนด และควบคุมตัวแปร (Identifying and controlling variables)การทดลอง (Experimenting)และการตีความหมายข้อมูล และการลงข้อมูล (Interpreting data and conclusion)

3) การจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาควรจัดสถานการณ์ใหม่ๆ ที่มีวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธีควรเป็นปัญหาที่ผู้เรียนแสดงความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ผู้สอนควรแนะนำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้จัดบรรยากาศการเรียนการสอนหรือสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทางเปลี่ยนแปลงได้ไม่ตายตัว และให้โอกาสผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอ

5.1.2 ผลการประเมินพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

5.1.2.1 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าหลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5.1.2.2 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่าหลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียน

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5.1.2.3 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า หลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5.1.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

5.1.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ได้แก่ คาดหวังสูง ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ นำการเปลี่ยนแปลง และทักษะการปฏิบัติ ความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูลและความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่

5.1.3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน

5.1.3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ผลการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

5.2.1.1 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย มีความคาดหวังสูง ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่ นำการเปลี่ยนแปลง และมีทักษะการปฏิบัติ สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ (2556) ซึ่งได้กล่าวว่า ผู้นำสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์จะมุ่งความสำเร็จของนักเรียนทุกคนและจะใช้ความพยายามเพื่อให้บรรลุผลในความเชื่อนั้น นักเรียนจะถูกท้าทายด้วยหลักสูตรที่มีลักษณะเข้มงวด ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่เพื่อความก้าวหน้า หรือกับรายวิชาที่ไม่คุ้นเคย การมุ่งศึกษาในระดับวิทยาลัยและการศึกษาต่อเนื่องอย่างจริงจัง มีความสามารพิเศษในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (a talent for collaborative problem – solving) ซึ่งความร่วมมือนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และความสำเร็จผู้นำสถานศึกษาที่ฉลาดจะสร้างความเป็นหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในทุกระดับของโรงเรียนเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหา และแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ ทั้งในการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล การงบประมาณ และอื่นๆ จนกล่าวได้ว่า เป็นผู้นำแถวหน้าในเรื่องเทคโนโลยี ผู้นำสถานศึกษาต้องรู้คุณค่าของข้อมูลที่ดีและนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็ว นำสู่การปฏิบัติ และประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จ ผู้นำสถานศึกษาในปัจจุบันและในอนาคตจำเป็นต้องมีการบริหารเวลา และการมอบอำนาจ เนื่องจากโรงเรียนมีภารกิจมากมาย ทั้งงบประมาณ บุคลากร นักเรียนและครอบครัว การพัฒนาวิชาชีพ เทคโนโลยี และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งทุกกรณีต้องทำด้วยใจรัก ที่มุ่งสู่ความสำเร็จของผู้เรียน มีการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในฐานะเป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นส่วนของทีมการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ การเจรจาต่อรอง การสนับสนุนความต้องการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงมีขั้นตอนที่ซับซ้อน

5.2.1.2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย การเตรียมการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินตามสภาพจริง สอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2542 : 24-25) ซึ่งได้กล่าวว่า บทบาทของครูและผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตาม CIPPA Model หรือ ตามแบบประสาน 5 แนวคิดหลักการเรียนการสอนแบบผู้เรียนไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง กล่าวไว้ข้างต้น ครู

จำนวนมากยังเคยชินอยู่กับบทบาทเดิม คือ การเป็นผู้บอกเล่า ถ่ายทอด อธิบาย เนื้อหาความรู้ให้ผู้เรียน และผู้เรียนจำนวนมากก็เคยชินกับการเป็นผู้ฟัง รับความรู้และจำความรู้ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูและผู้เรียนทั้ง 2 ฝ่าย ต่างก็เปลี่ยนพฤติกรรม ครูเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและผู้เรียนก็เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จำเป็นต้องเริ่มต้นก่อนก็ควรเป็นครู เพราะครูเป็นผู้ดำเนินการรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนอยู่แล้ว เมื่อสภาพการเรียนการสอนเปลี่ยน ผู้เรียนจำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามสภาพที่จัดให้ ไม่ช้าก็เร็ว ขึ้นอยู่กับการปรับตัวของผู้เรียนและแรงเสริมที่ได้จากบทบาทครู โดยครูจะต้องมีการเตรียมการสอน เลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง

5.2.1.3 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหา และการจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา ซึ่งวิธีการทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 5 ขั้น เป็นวิธีการที่นำมาซึ่งความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ นักวิทยาศาสตร์ใช้เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ทำนายปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสามารถควบคุมปรากฏการณ์ธรรมชาติได้ ในปัจจุบันวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นที่ยอมรับของศาสตร์แขนงต่าง ๆ และได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ซึ่งก่อให้เกิดความก้าวหน้าในศาสตร์แขนงต่าง ๆ เป็นอย่างมาก แม้ในทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ก็ตระหนักถึงคุณค่าของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง และได้นำมาใช้เป็นแบบแผนในการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างกว้างขวาง วิธีการทางวิทยาศาสตร์นี้นับเป็นจุดเริ่มต้นที่พัฒนาต่อไปเป็นวิธีการของการวิจัย และการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความสามารถ และความชำนาญในการคิด เพื่อค้นหาความรู้ และการแก้ไขปัญหา โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งการพัฒนาทักษะกาคิดแก้ปัญหานั้นควรจัดสถานการณ์ใหม่ๆ ที่มีวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธีควรเป็นปัญหาที่ผู้เรียนแสดงความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ผู้สอนควรแนะนำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้จัดบรรยากาศการเรียนการสอนหรือสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทางเปลี่ยนแปลงได้ไม่ตายตัวและให้โอกาสผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอ

5.2.2 ผลการประเมินพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

5.2.2.1 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าหลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5.2.2.2 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่าหลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อาจเนื่องมาจากครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมการสอน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินตามสภาพจริงมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร อ่อนปุย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมหาชนะชัยวิทยาคม จังหวัดยโสธร พบว่าก่อนการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน คือ ครูขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ขาดความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการสอน และสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ หลังจากได้พัฒนาโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูผู้ร่วมสมัครใจเข้าร่วมโครงการ และดำเนินตามวงจร PDCA ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ 1) ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความเข้าใจในเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีความเข้าใจในการเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากยิ่งขึ้น 2) ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถเขียนแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำเอาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพวิชาที่สอน 3) ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถนำแผนการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของวิชาที่สอนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2.2.3 ผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่าหลังการทดลองใช้กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้ใช้วิธีการ

ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้องจึงทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี จันทร์สวย (2551 : 67-70) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิด ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยมีความมุ่งหมาย คือ เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มีความสามารถด้านทักษะการคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

5.2.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ได้แก่ คาดหวังสูง ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีจิตมุ่งสร้างสรรค์ นำการเปลี่ยนแปลง และทักษะการปฏิบัติ ความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูลและความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของตนเอง เมื่อได้รับการพัฒนาจึงทำให้มีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นในการบริหารโรงเรียนของตน

5.2.3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ครูมีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน อาจเนื่องมาจากครูต้องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของตน เพราะยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ ศรีจันทวงศ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านนาแปน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เนินผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเนื้อหาตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ โรงเรียนมีโครงการสร้างการบริหารที่เหมาะสม มีการจัดระบบแบ่งงานรับผิดชอบที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ แต่โรงเรียนยังขาดสื่ออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลทางคอมพิวเตอร์อยู่บ้าง ขาดระบบที่ดีในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการซึ่งกันและกันน้อยเกินไป แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนยังขาดความสอดคล้องกัน การบริหารใช้จ่ายงบประมาณยังไม่เป็นไปตามแผนงานโครงการที่กำหนดเท่าที่ควร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังขาดการมีส่วนร่วมในด้านวิชาการ และกำหนดบทบาทหน้าที่ปฏิบัติของตนเองยังไม่ชัดเจน โรงเรียนขาดระบบการกำกับติดตามนิเทศภายในที่ดี และขาดความต่อเนื่องในการนิเทศ ผลจากการนิเทศโรงเรียนยังไม่นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลกับผู้เรียนเท่าที่ควร การศึกษาเป้าหมายหลักสูตรสถานศึกษาและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมบูรณาการน้อยเกินไป ครูควรได้รับการพัฒนาเทคนิควิธีการสอน การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มากขึ้น โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ด้านการวัดและประเมินผลแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนา พบว่า ควรพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนที่ดี พัฒนาแผนกลุยุทธ์และแผนปฏิบัติการให้มีความสอดคล้องกัน มีระบบนิเทศภายในที่ดี จัดระบบประกันคุณภาพภายใน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ หลักสูตรท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เน้นแผนงานและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของผู้เรียน มีการพัฒนาระบบทีมงานที่ดี มีการพัฒนาเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ครูควรศึกษาเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจน พัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ส่งเสริมจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ใช้สื่อและแผนการเรียนรู้ พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ผู้เรียนมีความรู้ในการจำแนกข้อมูล การคิดวิเคราะห์ คิดแบบสร้างสรรค์ด้วยตนเอง มีการพัฒนาการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะความรู้ในรายวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์ ส่งเสริมการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ในการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

5.2.3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึง

พอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน อาจเนื่องมาจาก ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดียิ่งคิด มีความสามารถในการคิดแกปัญหามากยิ่งขึ้น กระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้อยากเห็น และทำให้สนุกกับการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rusbult (1997 : 282 – 297) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และการประยุกต์ใช้สำหรับการเรียนการสอน รูปแบบของการบูรณาการการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่อยู่ใยรูปแบบของกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่า การบูรณาการการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนการสอนจะกระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้อยากเห็น เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ การจำ และทักษะการคิด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังต่อไปนี้

5.3.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะโรงเรียน ควรสนับสนุนสิ่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การพัฒนาสื่อของครูผู้สอนทั้งในเรื่องของงบประมาณ แหล่งเรียนรู้ งบประมาณสำหรับครูให้ทำวิจัยในชั้นเรียน

5.3.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/สถานศึกษาควรพัฒนาให้ครูในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่างๆ

5.3.1.3 สถานศึกษาควรศึกษาปัญหาและความต้องการของครู เพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. **รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2558.** เพชรบูรณ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2, 2558.

กวี วงศ์พุฒ. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพ, 2536.

กิติมา ปรีดีดิลก. **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์, 2532.

จินตนา อะทะไชย. **การปฏิบัติตามภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย.** ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

จันทรานี สงวนนาม. **คุณลักษณะบางประการของผู้บริหาร บรรยากาศของโรงเรียน และความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา.** ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533 .

จำรอง แสงพรหมศรี. **พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537.

ถวิล มาตรเลี่ยม. **การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ**. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, 2544.

ทิพวรรณ ยุทธโยธิน. **พฤติกรรมความเป็นผู้นำของอธิการวิทยาลัยครู.** ธนบุรี : คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี, 2537.

ทิศนา แขมมณี. “การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลซิปปา (CIPPA MODEL),” **วิชาการ**. 2(5) : 3-27 ; พฤษภาคม, 2542.

ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิ มพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2539.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. **การก้าวสู่ผู้บริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2534.

บุญช่วย ศิริเกษ. **พฤติกรรมองค์การในการบริหารการศึกษา.** เลย : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย, 2540.

ประพันธ์ สุริหาร. **หลักและระบบการบริหาร.** ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

พิพัฒน์ ศรีสุขพันธ์. **การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. **พฤติกรรมการสอนวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2545.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. **ทักษะ 5 C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบรูณาการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

พรนพ พุกกะพันธุ์. **ภาวะผู้นำและการจูงใจ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, 2544.

มยุรี จันทร์สวย. **ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการคิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2.** วิ ทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2551.

มานพ เถี้ยมแก้ว. **การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การวัดผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2545.

วัฒนา มัคคสมัน. “การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”. **วารสารการศึกษาปฐมวัย.** (24) : 4 ; ตุลาคม, 2541.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แอลทีเพรส, 2542.

วิชัย ศรีเสน่ห์. **ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารดีเด่น โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี.** ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.

วิโรจน์ สารรัตนะ. **การบริหารโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ.** กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุทธิ์, 2543.

_____. **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุทธิ์, 2545.

_____. **ผู้ บริหารใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยเพื่อการวิพากษ์**. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์, 2545.

_____. **โรงเรียนองค์กรแห่งการเรียนรู้ แนวคิดทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุทธิ์, 2545.

_____. **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุทธิ์, 2556.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. **องค์การและการจัดการฉบับมาตรฐาน.** กรุงเทพฯ :ธีระฟิล์มและโซเท็กซ์, 2539.

ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์. **การวัดผลจากการปฏิบัติจริง**. สารพัฒนาหลักสูตร. 15 (125): 46-51, 2539.

สุมาลี พงศ์ติยะไพบูลย์. **จิตวิทยาการเรียนรู้และปฏิบัติการ.** เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2549.

สุริยะ วิริยสวัสดิ์. **เกร็ดการบริหารจัดงานจัดการคน**. กรุงเทพฯ : บุ๊คแบ็งค์, 2540.

สุวัฒน์ ศรีจันทร์. **แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาแปน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา) เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2550.

สุวิทย์ มูลคำ. **แฟ้มสะสมงาน**. กรุงเทพฯ: ทีพีพรินท์, 2540.

_____. **กลยุทธ์การสอนคิดแก้ปัญหา.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2547.

สัมพันธ์ ภู่ไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพฯ : พิทักษ์อักษร, 2540.

สมชาย เทพแสง. E-Leadership : ผู้นำการศึกษาในยุคดิจิตอล. **วารสารวิชาการ** 7 (1) (2547) : 55-62.

สมเดช สิแสง. **คู่มือปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา(ฉบับปรับปรุงใหม่).** พิมพ์ครั้งที่ 4. นครสวรรค์ :โรงพิมพ์ริมปิงการพิมพ์, 2542.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. **รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2558.** เพชรบูรณ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1, 2558.

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **กรอบความคิดและแนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.** กรุงเทพฯ, 2546.

อรุณ รักธรรม. **หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.

อัจฉา วงศ์โสธร. **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริม, 2526.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. **การบริหาร(ทักษะการปฏิบัติ)**. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองการพิมพ์, 2530.

Bruke , K., F., R., and Belgrad, S. Belgrad. **The Mindful school : The portfolio connection**. Skylight publishing Inc, 1994.

Dewey, J. **Moral Principle in Education**. Boston : Houghton Mifflin Co, 1976.

Flippo. Edwin. B. **Principle of Personel Management.** Tokyo : Kasakusha, 1966.

Gagne, Robert Mills. **The conditions of learning**. New York : Holt Rinehart and Winston, 1985.

Guilford. **The Analysis of Intelligence**. New York : McGraw Hill Book Company, 1971.

Heck, Ronald H. and others. Instructional Leadership School Achievement : Validation of a Causal Model. **Educational Administration Quarterly**. (1990) : 94-125.

Kijai, Jimy. School Effectiveness Characteristics and School Incentive Reward. **Dissertation Abstracts International.** 20(5) : 20 March 1987.

Magnuson, Walter, O. Characteristic of Sucsessful School business Managers. **Dissertation Abstracts International.** 35 : October, 1971.

Puckett, M.B. and Black, J.K. **Authentic Assessment of the young child.** 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall, 2000.

Smith, Harald B. Description of Effective and Ineffective Behavior of School Principals. **Dissertation Abstracts International.** 35 (October 1974) : 1936- A.

Stogdill Ralph M. **Handbook of Leadership.** New York : The Free Press, 1957.

Weir. “Problem Solving is Everybody’s Problem”. **Science Teacher**. 4(April), 16-18, 1974.

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

1. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา
    1.1 ดร.กานต์ อัมพานนท์
    1.2 ดร.ประสิทธิ์ ไชยศรี
    1.3 ดร.ณัฐตะวัน ลิ้มประสงค์
2. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู
    2.1 ดร.กมลฉัตร กล่อมอิ่ม
    2.2 อาจารย์ปรมะ แก้วพวง
    2.3 อาจารย์พรพิมล อ่อนศรี
3. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน
    3.1 ดร.กมลฉัตร กล่อมอิ่ม
    3.2 อาจารย์ปรมะ แก้วพวง
    3.3 อาจารย์สุปราณี พิศมัย

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา

****

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณากระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปนี้ พร้อมทั้งให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการ

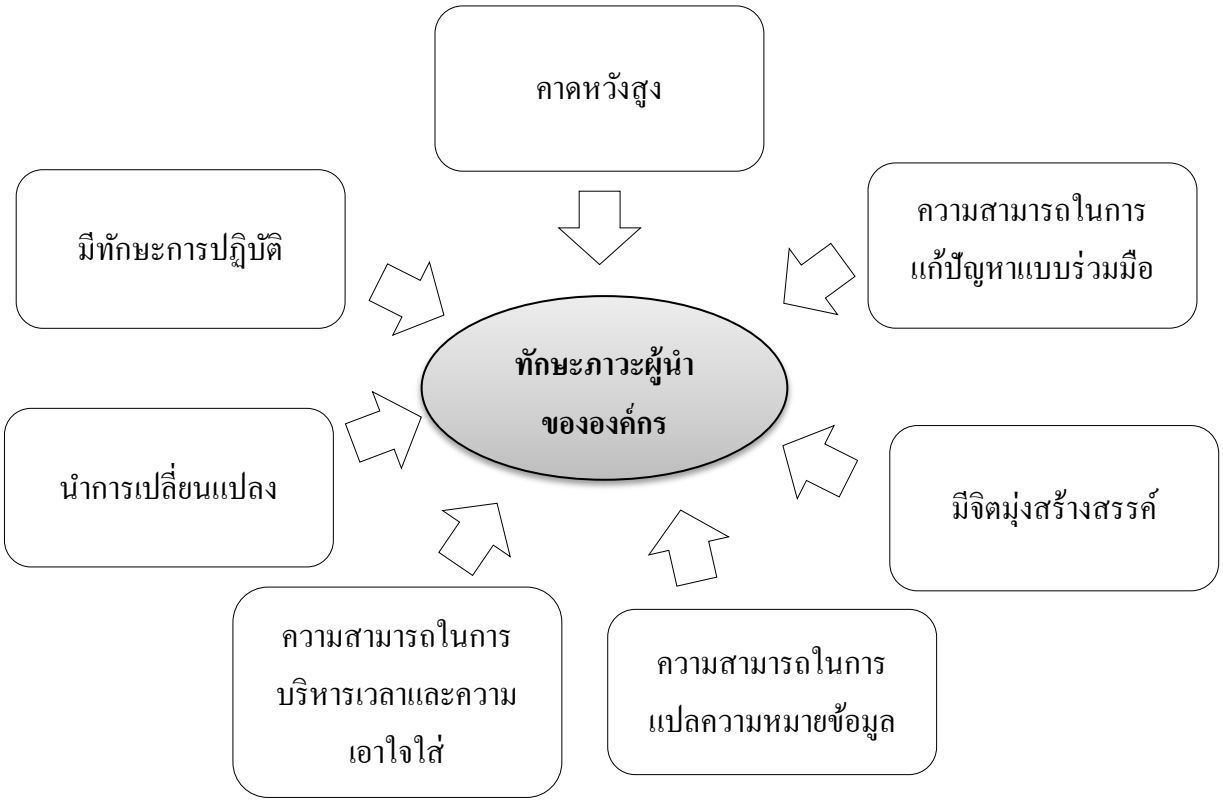

คำถาม : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาตามแผนภูมิด้านบน

☐ เห็นด้วย

☐ ไม่เห็นด้วย ควรปรับปรุงดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เรื่อง กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู

****

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณากระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูต่อไปนี้ พร้อมทั้งให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการ

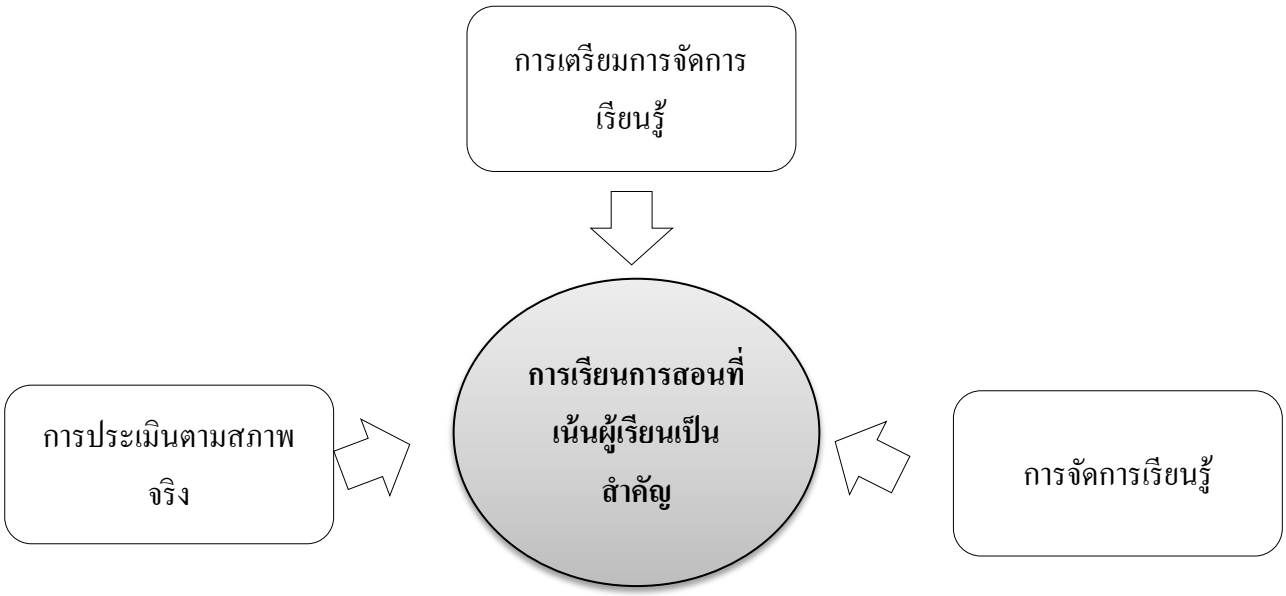

คำถาม : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูตามแผนภูมิด้านบน

☐ เห็นด้วย

☐ ไม่เห็นด้วย ควรปรับปรุงดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เรื่อง กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน

****

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณากระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ต่อไปนี้ พร้อมทั้งให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการ

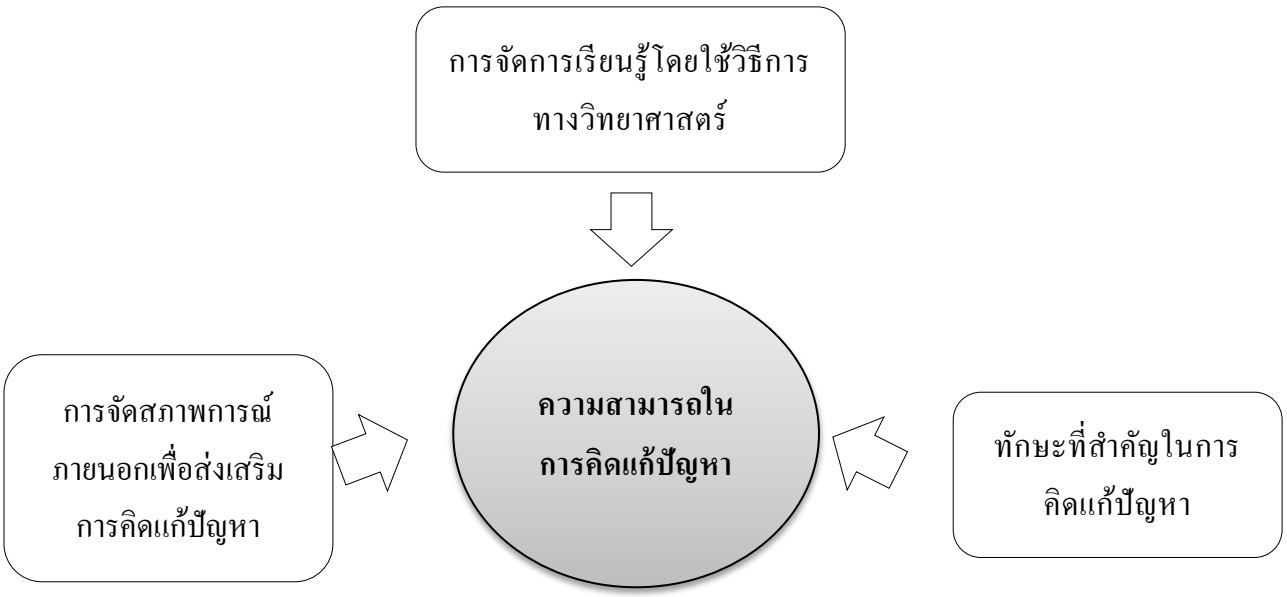

คำถาม : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนตามแผนภูมิด้านบน

☐ เห็นด้วย

☐ ไม่เห็นด้วย ควรปรับปรุงดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

เรื่อง กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้บันทึก.....วันที่.....

****

1. ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. วิทยากร

.....

.....

.....

.....

3. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

3.1 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ในประเด็นต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

1) มีความคาดหวังสูง

2) ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

3) มีจิตมุ่งสร้างสรรค์

4) ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล

5) ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่

6) นำการเปลี่ยนแปลง

7) มีทักษะการปฏิบัติ

4. สรุปผลการสนทนากลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

เรื่อง กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้บันทึก.....วันที่.....

****

1. ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. วิทยากร

.....

.....

.....

.....

3. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

3.1 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ในประเด็นต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้

2) การจัดการเรียนรู้

3) การประเมินตามสภาพจริง

4. สรุปผลการสนทนากลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

เรื่อง กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้บันทึก.....วันที่.....

****

1. ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. วิทยากร

.....

.....

.....

.....

3. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

3.1 ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ในประเด็นต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

2) ทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหา

3) การจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา

4. สรุปผลการสนทนากลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามการปฏิบัติงาน

แบบสอบถาม
การปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์
(ก่อน – หลังการพัฒนา)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

3. กรุณาตอบทุกข้อ ผลการวิจัยนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อท่าน และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 20-30 ปี ☐ 31-40 ปี
   ☐ 41-50 ปี ☐ 51-60 ปี
3. วุฒิการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
   ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
4. ประสบการณ์ทำงาน ☐ 1-5 ปี ☐ 6-10 ปี
   ☐ 11-15 ปี ☐ 16-20 ปี
   ☐ 21-25 ปี ☐ 26-30 ปี
   ☐ 31-35 ปี ☐ 36-40 ปี

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติงานที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีความคาดหวังสูง						
1.1	มีวิสัยทัศน์จะมุ่งความสำเร็จของนักเรียนทุกคน					
1.2	มีความพยายามเพื่อให้บรรลุผลในความเชื่อนั้น					
1.3	ให้นักเรียนถูกท้าทายด้วยหลักสูตรที่มีลักษณะเข้มงวด (rigorous curriculum)					
1.4	สนับสนุนอย่างเต็มที่เพื่อความก้าวหน้า					
1.5	มุ่งศึกษาในระดับวิทยาลัยและการศึกษาต่อเนื่องอย่างจริงจัง					
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ						
2.1	มีความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และ					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ความสำเร็จ					
2.2	สร้างความเป็นหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในทุกระดับของโรงเรียน					
2.3	แสวงหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้					
3. มีจิตมุ่งสร้างสรรค์						
3.1	ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี					
3.2	นำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในงานต่างๆ ในโรงเรียน					
4. ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล						
4.1	รู้คุณค่าของข้อมูลที่ดีและนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษา					
4.2	วิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็ว					
4.3	สามารถนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติได้					
4.4	สามารถนำข้อมูลไปประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จได้					
5. ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่						
5.1	การบริหารเวลา และการมอบอำนาจ					
5.2	ทำด้วยใจรัก ที่มุ่งสู่ความสำเร็จของผู้เรียน					
6. นำการเปลี่ยนแปลง						
6.1	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลง					
6.2	มีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการนำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ					
6.3	มีสารสนเทศเกี่ยวกับวิธีการสอน การเรียนรู้และการประเมินผล					
	เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการตอบสนองของบุคลากรต่อการเปลี่ยนแปลง					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	เข้าใจถึงความเชื่อและการปฏิบัติของครูเพื่อช่วยเหลือให้นำเอาวิธีการใหม่ๆ มาใช้					
	สร้างความสัมพันธ์บนพื้นฐานความไว้วางใจกัน					
	ตระหนักถึงศักยภาพของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลง					
	มียุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง					
7. มีทักษะการปฏิบัติ						
7.1	วัฒนธรรม					
7.2	ศาสตร์การสอน					
7.3	ระบบ					
7.4	เป็นหุ้นส่วนและเครือข่าย					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม
การปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์
(ก่อน – หลังการพัฒนา)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

3. กรุณาตอบทุกข้อ ผลการวิจัยนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อท่าน และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 20-30 ปี ☐ 31-40 ปี
   ☐ 41-50 ปี ☐ 51-60 ปี
3. วุฒิการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
   ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
4. ประสบการณ์ทำงาน ☐ 1-5 ปี ☐ 6-10 ปี
   ☐ 11-15 ปี ☐ 16-20 ปี
   ☐ 21-25 ปี ☐ 26-30 ปี
   ☐ 31-35 ปี ☐ 36-40 ปี

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติงานที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเตรียมการจัดการเรียนรู้						
1.1	ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ					
1.2	ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย					
1.3	กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน					
1.4	วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน					
1.5	ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลัก CIPPA Model					
1.6	กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้					
1.7	จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอ					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	สำหรับผู้เรียน					
1.8	จัดเตรียมเอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน					
1.9	ติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือโสตทัศน์วัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม					
1.10	สร้างเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้					
1.11	จัดเตรียมห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะเก้าอี้ใหม่					
2. การจัดการเรียนรู้						
2.1	สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี					
2.2	กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจการเข้าร่วมกิจกรรม					
2.3	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง					
2.4	ดูแลให้ผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้					
2.5	อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
2.6	กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่					
2.7	สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม					
2.8	ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตาม					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ความจำเป็น					
2.9	บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น					
2.10	ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม					
2.11	ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม					
2.12	ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม					
3. การประเมินตามสภาพจริง						
3.1	สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน					
3.2	สัมภาษณ์ผู้เรียนเมื่อพบปัญหาหรือสงสัย					
3.3	รวบรวมข้อมูลการเรียนของผู้เรียนตามสภาพจริง					
3.4	ตรวจผลงานของผู้เรียนอยู่เสมอ					
3.5	ใช้แบบทดสอบในการประเมินผลของผู้เรียน					
3.6	มีการประเมินผลตามสภาพจริงทั้งกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

1. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม
การปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์
(ก่อน – หลังการพัฒนา)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

3. กรุณาตอบทุกข้อ ผลการวิจัยนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อท่าน และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 7-9 ปี ☐ 10-12 ปี
   ☐ 13-15 ปี ☐ 16-18 ปี
   ☐ 19 ปี ขึ้นไป
3. ระดับช่วงชั้น ☐ ป.1-ป.3 ☐ ป.4-ป.6
   ☐ ม.1-ม.3 ☐ ม.4-ม.6

ตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ (ก่อน – หลังการพัฒนา)

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติงานที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์						
1.1	ขั้นที่ 1 ขั้นของปัญหา สามารถค้นหาปัญหาอุปสรรคหรือความยุ่งยากใจ					
1.2	ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งสมมติฐาน ทำความเข้าใจกับปัญหานั้น แล้วอาศัยเหตุผล ประสบการณ์หรือความรู้เท่าที่ตนมี หรือรวบรวมมาได้ เพื่อกำหนดสิ่งที่เป็นคำตอบของปัญหา ซึ่งคำตอบของปัญหาที่คาดเดาอย่างมีเหตุผลขึ้นก่อนนี้					
1.3	ขั้นที่ 3 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลที่ปรากฏตาม สภาพจริงโดยอาศัยการสังเกต หรือใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลชนิดต่าง ๆ					
1.4	ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูล					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ที่เก็บรวบรวมมาได้นั้นสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่					
1.5	ขั้นที่ 5 ขั้นลงสรุป สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ว่าสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้าสอดคล้องก็ยอมรับสมมติฐานนั้นว่าเป็นความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ แต่ถ้าไม่สอดคล้องกับสมมติฐานก็ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่อไป					
2. ทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหา						
2.1	ทักษะที่ 1 การสังเกต (Observing) สามารถแสดงหรือบรรยายคุณลักษณะของวัตถุได้ จากการใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง/สามารถบรรยายคุณสมบัติเชิงประมาณ และคุณภาพของวัตถุได้/สามารถบรรยายพฤติการณ์การเปลี่ยนแปลงของวัตถุได้					
2.2	ทักษะที่ 2 การวัด (Measuring) สามารถเลือกใช้เครื่องมือได้เหมาะสมกับสิ่งที่วัดได้/สามารถบอกเหตุผลในการเลือกเครื่องมือวัดได้/สามารถบอกวิธีการ ขั้นตอน และวิธีใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง/สามารถทำการวัดรวมถึงระบุหน่วยของตัวเลขได้อย่างถูกต้อง					
2.3	ทักษะ ที่ 3 การคำนวณ (Using numbers) สามารถนับจำนวนของวัตถุได้ถูกต้อง/สามารถบอกวิธีคำนวณ แสดงวิธีคำนวณ และคิดคำนวณได้ถูกต้อง					
	ทักษะที่ 4 การจำแนกประเภท (Classifying) สามารถเรียงลำดับ และแบ่งกลุ่มของวัตถุ โดย					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ใช้เกณฑ์ใดได้อย่างถูกต้อง/สามารถอธิบายเกณฑ์ในเรียงลำดับหรือแบ่งกลุ่มได้					
	ทักษะที่ 5 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปส และสเปสกับเวลา (Using space/Time relationships) สามารถอธิบายลักษณะของวัตถุ 2 มิติ และวัตถุ 3 มิติ ได้/สามารถวาดรูป 2 มิติ จากวัตถุหรือรูป 3 มิติ ที่กำหนดให้ได้/สามารถอธิบายรูปทรงทางเราขาคณิตของวัตถุได้/สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุ 2 มิติ กับ 3 มิติได้ เช่น ตำแหน่งหรือทิศของวัตถุ และตำแหน่งหรือทิศของวัตถุต่ออีกวัตถุ/สามารถบอกความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของวัตถุกับเวลาได้/สามารถบอกความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงขนาดปริมาณของวัตถุกับเวลาได้					
	ทักษะที่ 6 การจัดกระทำ และสื่อความหมายข้อมูล (Communication) สามารถเลือกรูปแบบและอธิบายการเลือกรูปแบบในการเสนอข้อมูลที่เหมาะสมได้/สามารถออกแบบ และประยุกต์การเสนอข้อมูลให้อยู่ในรูปใหม่ที่เข้าใจได้ง่าย/สามารถเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย/สามารถบรรยายลักษณะของวัตถุด้วยข้อความที่เหมาะสม กะทัดรัด และสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย					
	ทักษะที่ 7 การลงความเห็นจากข้อมูล (Inferring) สามารถอธิบายหรือสรุปจากประเด็นของการเพิ่มความคิดเห็นของตนต่อ					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ข้อมูลที่ได้มา					
	ทักษะที่ 8 การพยากรณ์ (Predicting) สามารถทำนายผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อมูลบนพื้นฐานหลักการ กฎ หรือทฤษฎีที่มีอยู่ ทั้งภายในขอบเขตของข้อมูล และภายนอกขอบเขตของข้อมูลในเชิงปริมาณได้					
	ทักษะที่ 9 การตั้งสมมติฐาน (Formulating hypotheses) สามารถตั้งคำถามหรือคิดหาคำตอบล่วงหน้าก่อนการทดลองได้/สามารถตั้งคำถามหรือคิดหาคำตอบล่วงหน้าจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆได้					
	ทักษะที่ 10 การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Defining operationally) สามารถอธิบายความหมาย และขอบเขตของคำหรือตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการทดลองได้					
	ทักษะที่ 11 การกำหนด และควบคุมตัวแปร (Identifying and controlling variables) สามารถกำหนด และอธิบายตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุมในการทดลองได้					
	ทักษะที่ 12 การทดลอง (Experimenting) สามารถออกแบบการทดลอง และกำหนดวิธีขั้นตอนการทดลองได้ถูกต้อง และเหมาะสมได้/สามารถระบุ และเลือกใช้อุปกรณ์ในการทดลองอย่างเหมาะสม/สามารถปฏิบัติการทดลองตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง/สามารถบันทึกผลการทดลองได้อย่างถูกต้อง					
	ทักษะที่ 13 การตีความหมายข้อมูล และการลง					

ข้อที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ข้อมูล (Interpreting data and conclusion) สามารถในการวิเคราะห์ และสรุปประเด็นสำคัญ รวมถึงการแปลความหมายหรือบรรยายลักษณะของข้อมูล/สามารถบอกความสัมพันธ์ของข้อมูลได้					
3. การจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา						
3.1	ผู้สอนจัดสถานการณ์ใหม่ๆ ที่มีวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี					
3.2	ปัญหาที่ผู้สอนฝึกผู้เรียนนั้นเป็นปัญหาที่ผู้เรียนแสดงความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้					
3.3	ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้					
3.4	ผู้สอนจัดบรรยากาศการเรียนการสอนหรือสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทางเปลี่ยนแปลงได้ไม่ตายตัว					
3.5	ผู้สอนให้โอกาสผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอ					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

1. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามความพึงพอใจ

แบบสอบถาม
ความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

3. กรุณาตอบทุกข้อ ผลการวิจัยนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อท่าน และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 20-30 ปี ☐ 31-40 ปี
   ☐ 41-50 ปี ☐ 51-60 ปี
3. วุฒิการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
   ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
4. ประสบการณ์ทำงาน ☐ 1-5 ปี ☐ 6-10 ปี
   ☐ 11-15 ปี ☐ 16-20 ปี
   ☐ 21-25 ปี ☐ 26-30 ปี
   ☐ 31-35 ปี ☐ 36-40 ปี

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติงานที่ตรงกับความเป็นจริง

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีความคาดหวังสูง						
1.1	มีวิสัยทัศน์จะมุ่งความสำเร็จของนักเรียนทุกคน					
1.2	มีความพยายามเพื่อให้บรรลุผลในความเชื่อนั้น					
1.3	ให้นักเรียนถูกท้าทายด้วยหลักสูตรที่มีลักษณะเข้มงวด (rigorous curriculum)					
1.4	สนับสนุนอย่างเต็มที่เพื่อความก้าวหน้า					
1.5	มุ่งศึกษาในระดับวิทยาลัยและการศึกษาต่อเนื่องอย่างจริงจัง					
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ						
2.1	มีความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และ					

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ความสำเร็จ					
2.2	สร้างความเป็นหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในทุกระดับของโรงเรียน					
2.3	แสวงหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้					
3. มีจิตมุ่งสร้างสรรค์						
3.1	ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี					
3.2	นำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในงานต่างๆ ในโรงเรียน					
4. ความสามารถในการแปลความหมายข้อมูล						
4.1	รู้คุณค่าของข้อมูลที่ดีและนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษา					
4.2	วิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็ว					
4.3	สามารถนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติได้					
4.4	สามารถนำข้อมูลไปประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จได้					
5. ความสามารถในการบริหารเวลาและความเอาใจใส่						
5.1	การบริหารเวลา และการมอบอำนาจ					
5.2	ทำด้วยใจรัก ที่มุ่งสู่ความสำเร็จของผู้เรียน					
6. นำการเปลี่ยนแปลง						
6.1	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลง					
6.2	มีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการนำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ					
6.3	มีสารสนเทศเกี่ยวกับวิธีการสอน การเรียนรู้และการประเมินผล					
	เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการตอบสนองของบุคลากรต่อการเปลี่ยนแปลง					

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	เข้าใจถึงความเชื่อและการปฏิบัติของครูเพื่อช่วยเหลือให้นำเอาวิธีการใหม่ๆ มาใช้					
	สร้างความสัมพันธ์บนพื้นฐานความไว้วางใจกัน					
	ตระหนักถึงศักยภาพของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลง					
	มียุทธศาสตร์เพื่อเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลง					
7. มีทักษะการปฏิบัติ						
7.1	วัฒนธรรม					
7.2	ศาสตร์การสอน					
7.3	ระบบ					
7.4	เป็นหุ้นส่วนและเครือข่าย					

แบบสอบถาม
ความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

3. กรุณาตอบทุกข้อ ผลการวิจัยนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อท่าน และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ☐ 20-30 ปี ☐ 31-40 ปี
   ☐ 41-50 ปี ☐ 51-60 ปี
3. วุฒิการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
   ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
4. ประสบการณ์ทำงาน ☐ 1-5 ปี ☐ 6-10 ปี
   ☐ 11-15 ปี ☐ 16-20 ปี
   ☐ 21-25 ปี ☐ 26-30 ปี
   ☐ 31-35 ปี ☐ 36-40 ปี

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของครูเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติงานที่ตรงกับความเป็นจริง

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเตรียมการจัดการเรียนรู้						
1.1	ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ					
1.2	ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย					
1.3	กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน					
1.4	วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน					
1.5	ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลัก CIPPA Model					
1.6	กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้					
1.7	จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน					

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.8	จัดเตรียมเอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน					
1.9	ติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือโสตทัศน์วัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม					
1.10	สร้างเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้					
1.11	จัดเตรียมห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะเก้าอี้ใหม่					
2. การจัดการเรียนรู้						
2.1	สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี					
2.2	กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจการเข้าร่วมกิจกรรม					
2.3	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง					
2.4	ดูแลให้ผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้					
2.5	อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
2.6	กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่					
2.7	สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม					
2.8	ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น					

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.9	บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น					
2.10	ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม					
2.11	ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม					
2.12	ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม					
3. การประเมินตามสภาพจริง						
3.1	สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน					
3.2	สัมภาษณ์ผู้เรียนเมื่อพบปัญหาหรือสงสัย					
3.3	รวบรวมข้อมูลการเรียนของผู้เรียนตามสภาพจริง					
3.4	ตรวจผลงานของผู้เรียนอยู่เสมอ					
3.5	ใช้แบบทดสอบในการประเมินผลของผู้เรียน					
3.6	มีการประเมินผลตามสภาพจริงทั้งกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน					

แบบสอบถาม
ความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

3. กรุณาตอบทุกข้อ ผลการวิจัยนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อท่าน และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอขอบคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ ☐ 7-9 ปี ☐ 10-12 ปี
☐ 13-15 ปี ☐ 16-18 ปี
☐ 19 ปี ขึ้นไป

3. ระดับช่วงชั้น ☐ ป.1-ป.3 ☐ ป.4-ป.6
☐ ม.1-ม.3 ☐ ม.4-ม.6

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติงานที่ตรงกับความเป็นจริง

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์						
1.1	ขั้นที่ 1 ขั้นของปัญหา สามารถค้นหาปัญหาอุปสรรคหรือความยุ่งยากใจ					
1.2	ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งสมมติฐาน ทำความเข้าใจกับปัญหานั้น แล้วอาศัยเหตุผล ประสบการณ์หรือความรู้เท่าที่ตนมี หรือรวบรวมมาได้ เพื่อกำหนดสิ่งที่เป็นคำตอบของปัญหา ซึ่งคำตอบของปัญหาที่คาดเดาอย่างมีเหตุผลขึ้นก่อนนี้					
1.3	ขั้นที่ 3 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลที่ปรากฏตาม สภาพจริงโดยอาศัยการสังเกต หรือใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลชนิดต่าง ๆ					
1.4	ขั้นที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้นสอดคล้องกับสมมติฐาน					

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ที่กำหนดไว้หรือไม่					
1.5	ขั้นที่ 5 ขั้นลงสรุป สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ว่าสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้าสอดคล้องก็ยอมรับสมมติฐานนั้นว่าเป็นความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ แต่ถ้าไม่สอดคล้องกับสมมติฐานก็ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่อไป					
2. ทักษะที่สำคัญในการคิดแก้ปัญหา						
2.1	ทักษะที่ 1 การสังเกต (Observing) สามารถแสดงหรือบรรยายคุณลักษณะของวัตถุได้ จากการใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง/สามารถบรรยายคุณสมบัติเชิงประมาณ และคุณภาพของวัตถุได้/สามารถบรรยายพฤติการณ์การเปลี่ยนแปลงของวัตถุได้					
2.2	ทักษะที่ 2 การวัด (Measuring) สามารถเลือกใช้เครื่องมือได้เหมาะสมกับสิ่งที่วัดได้/สามารถบอกเหตุผลในการเลือกเครื่องมือวัดได้/สามารถบอกวิธีการ ขั้นตอน และวิธีใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง/สามารถทำการวัดรวมถึงระบุหน่วยของตัวเลขได้อย่างถูกต้อง					
2.3	ทักษะที่ 3 การคำนวณ (Using numbers) สามารถนับจำนวนของวัตถุได้ถูกต้อง/สามารถบอกวิธีคำนวณ แสดงวิธีคำนวณ และคิดคำนวณได้ถูกต้อง					
	ทักษะที่ 4 การจำแนกประเภท (Classifying) สามารถเรียงลำดับ และแบ่งกลุ่มของวัตถุ โดยใช้เกณฑ์ใดได้อย่างถูกต้อง/สามารถอธิบาย					

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	เกณฑ์ในเรียงลำดับหรือแบ่งกลุ่มได้					
	ทักษะที่ 5 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปส และสเปสกับเวลา (Using space/Time relationships) สามารถอธิบายลักษณะของวัตถุ 2 มิติ และวัตถุ 3 มิติ ได้/สามารถวาดรูป 2 มิติ จากวัตถุหรือรูป 3 มิติ ที่กำหนดให้ได้/สามารถอธิบายรูปทรงทางเราขาคณิตของวัตถุได้/สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุ 2 มิติ กับ 3 มิติได้ เช่น ตำแหน่งหรือทิศของวัตถุ และตำแหน่งหรือทิศของวัตถุต่ออีกวัตถุ/สามารถบอกความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของวัตถุกับเวลาได้/สามารถบอกความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงขนาดปริมาณของวัตถุกับเวลาได้					
	ทักษะที่ 6 การจัดกระทำ และสื่อความหมายข้อมูล (Communication) สามารถเลือกรูปแบบและอธิบายการเลือกรูปแบบในการเสนอข้อมูลที่เหมาะสมได้/สามารถออกแบบ และประยุกต์การเสนอข้อมูลให้อยู่ในรูปใหม่ที่เข้าใจได้ง่าย/สามารถเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย/สามารถบรรยายลักษณะของวัตถุด้วยข้อความที่เหมาะสม กะทัดรัด และสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย					
	ทักษะที่ 7 การลงความเห็นจากข้อมูล (Inferring) สามารถอธิบายหรือสรุปจากประเด็นของการเพิ่มความคิดเห็นของตนต่อข้อมูลที่ได้มา					

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ทักษะที่ 8 การพยากรณ์ (Predicting) สามารถทำนายผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อมูลบนพื้นฐานหลักการ กฎ หรือทฤษฎีที่มีอยู่ ทั้งภายในขอบเขตของข้อมูล และภายนอกขอบเขตของข้อมูลในเชิงปริมาณได้					
	ทักษะที่ 9 การตั้งสมมติฐาน (Formulating hypotheses) สามารถตั้งคำถามหรือคิดหาคำตอบล่วงหน้าก่อนการทดลองได้/สามารถตั้งคำถามหรือคิดหาคำตอบล่วงหน้าจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆได้					
	ทักษะที่ 10 การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Defining operationally) สามารถอธิบายความหมาย และขอบเขตของคำหรือตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการทดลองได้					
	ทักษะที่ 11 การกำหนด และควบคุมตัวแปร (Identifying and controlling variables) สามารถกำหนด และอธิบายตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุมในการทดลองได้					
	ทักษะที่ 12 การทดลอง (Experimenting) สามารถออกแบบการทดลอง และกำหนดวิธีขั้นตอนการทดลองได้ถูกต้อง และเหมาะสมได้/สามารถระบุ และเลือกใช้อุปกรณ์ในการทดลองอย่างเหมาะสม/สามารถปฏิบัติการทดลองตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง/สามารถบันทึกผลการทดลองได้อย่างถูกต้อง					
	ทักษะที่ 13 การตีความหมายข้อมูล และการลงข้อมูล (Interpreting data and conclusion)					

ข้อที่	รายการ	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	สามารถในการวิเคราะห์ และสรุปประเด็นสำคัญ รวมถึงการแปลความหมายหรือบรรยายลักษณะของข้อมูล/สามารถบอกความสัมพันธ์ของข้อมูลได้					
3. การจัดสภาพการณ์ภายนอกเพื่อส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา						
3.1	ผู้สอนจัดสถานการณ์ใหม่ๆ ที่มีวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี					
3.2	ปัญหาที่ผู้สอนฝึกผู้เรียนนั้นเป็นปัญหาที่ผู้เรียนแสดงความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้					
3.3	ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้					
3.4	ผู้สอนจัดบรรยากาศการเรียนการสอนหรือสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทางเปลี่ยนแปลงได้ไม่ตายตัว					
3.5	ผู้สอนให้โอกาสผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอ					